

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έτος 60 – Τεύχος 1

Ίανουάριος 2011

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ του Μακ. Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Κλάδου Εκδόσεων τής Ἐπικοινωνιακῆς καί Μορφωτικῆς
Ἑπιχειρήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κηφισίας κ. Κύριλλος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: Ἀλέξανδρος Ἰ. Κατσιάρας

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2010 ΜΕ ΕΝΙΑΥΣΙΑ ΘΗΤΕΙΑ: π. Δημήτριος Τζέρπος, π. Σωφρόνιος Γκουτζίνης, π. Νεόφυτος Ραφαηλίδης, π. Γεράσιμος Ζαμπέλης, π. Ἀθανάσιος Γρίκας καί ὁ κ. Παναγιώτης Σκαλτσῆς, – ΥΠΕΥΘΥΝΗ ἸΛΗΣ: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη. – ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Χαράλαμπος Κωστόπουλος – ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη, Κων. Χολέβας καί Βασίλειος Τζέρπος. – ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου: Ν. Κάλτζιας, Ἰασίου 1 – 115 21 Ἀθήνα, Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380. Τιμὴ τεύχους 1 € (γιά ὄσους δέν τό δικαιούνται δωρεάν).

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21, ΑΘΗΝΑ Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251

e-mail: efimerios@ecclesia.gr

Στό παρὸν τεύχος φιλοξενοῦνται ἔργα τοῦ Λάμπη Κωστόπουλου.
Τὸ Περιοδικὸ «Ἐφημέριος» δὲν εὐθύνεται γιὰ τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῶν ἀρθρογράφων του.

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Έτος 60

Ίανουάριος 2011

Τεύχος 1

Περιεχόμενα

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΤΣΙΑΡΑ Είσοδικόν	3
ΤΡΥΦΩΝΟΣ ΤΣΟΜΠΑΝΗ Ἡ αἰσθητικὴ τῆς Θείας Λατρείας	4
ΠΡΕΣΒ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Ποιά ἢ σημασία τῆς μνείας τῶν «ἀδελφῶν» τοῦ Ἰησοῦ;	9
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ Ι. ΣΚΑΛΤΣΗ Πίστη καὶ Λατρεία κατὰ τόν Ἅγιο Πολύκαρπο Σμύρνης	10
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΡΙΩΤΟΓΛΟΥ Τρόποι κατήχησης (Β΄)	13
ΠΡΩΤ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΠΙΝΑΚΟΥΛΑ Εἴμαστε ἤδη ἀργοπορημένοι	16
ΑΡΧΙΜ. ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ Γ. ΜΥΡΟΥ Ἡ πολυδιάσπαση στήν αἵρεση	20
ΠΡΩΤ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΛΛΙΑΝΟΥ Ἄγριότητα ἢ Ἁγιότητα; Σκέψεις γύρω ἀπό τήν ἀποδοχή ἢ τήν ἀπόρριψη τῆς ἀγιότητας μέσα στή σύγχρονη οἰκογένεια	23
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ε. ΠΗΠΕΡΑΚΗ Θεοδόσιος ὁ Μέγας	25
Ἐπικοινωνία	27
Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἐφημερίου	29
Βιβλιοπαρουσίαση	30
Μηνολόγιο	31

Καταβάντος δέ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, ἦν ἰδεῖν, ἀγαπητοί, θαῦμα μέγα, πηγὴν ἐν τῷ ποταμῷ λουομένην, καὶ ποταμόν ἐν τῷ ποταμῷ βαπτιζόμενον.

Πηγὴ γάρ ὁ Χριστός, καθὼς λέγει αὐτός·

Ἐμέ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος.

Καὶ ἡ νύμφη, ἡ Ἐκκλησία πρὸς αὐτόν·

Πηγὴ ἐσφραγισμένη, ἡ ἀποστέλλουσα.

Ὁ αὐτός ποταμός, καθὼς φησιν ὁ προφήτης·

Ὁ ποταμός τοῦ Θεοῦ ἐπληρώθη ὕδατων.

Ἄγιου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου
Λόγος εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον καὶ Βαπτιστὴν

Σεβαστοὶ πατέρες,

μέ τό ἄρθρο τοῦ κ. Τρύφωνα Τσομπάνη, Λέκτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ., «Ἡ αἰσθητική τῆς θείας Λατρείας», συνεχίζουμε στό θέμα «Ἐκκλησία καί Αἰσθητική». Ὁ συγγραφέας ἀναφέρεται στή λογική τῆς Θ. Λατρείας, τήν ὁποία ὀφείλουμε νά σεβαστοῦμε καί νά ὑπηρετήσουμε πιστά σέ κάθε της ἔκφραση καί ἔκφραση, διότι ἡ ὑποταγή στό ἀτομικό γοῦστο καί στήν ἐπίδειξη ὀδηγεῖ πρός τήν ὀπισθοδρόμηση καί τήν καλλιτεχνική ἔκπτωση.

Στή στήλη *Τίνα μέ λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;* ὁ π. Κωνσταντῖνος Παπαθανασίου ἀναλύει τήν σημασία τῆς μνείας τῶν «ἀδελφῶν» τοῦ Ἰησοῦ καί ὁ καθηγητής κ. Παναγιώτης Σκαλτσῆς στή στήλη *Πρός Ἐκκλησιασμόν*, μέ τό ἄρθρο του «Πίστη καί Λατεία κατά τόν Ἅγιο Πολύκαρπο Σμύρνης», ἀναφέρεται στή συμβολή τοῦ Ἁγίου Πολυκάρπου στήν ἀντιμετώπιση ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων κατά τήν μεταποστολική ζωή. «Τρόποι Κατηχήσεως» προσφέρονται στή στήλη *Πρός Κατήχησιν* ἀπό τόν κ. Ἀλέξανδρο Καριώτογλου καί στή συνέχεια ὁ π. Ἀντώνιος Πινακούλας τονίζει στή *Διακονία τοῦ Λόγου* ὅτι «Εἴμαστε ἤδη ἀργοπορημένοι» στή συνάντησή μας μέ τόν Χριστό στό πρόσωπο τῶν ἀδελφῶν μας πού ἔχουν ἀνάγκη.

Στή στήλη *Πρός Διάκρισιν* ὁ π. Αὐγουστῖνος Γ. Μύρου συγκεντρώνει στοιχεῖα γιά τή σημασία τῆς διάσπασης καί τῆς διαίρεσης στήν αἵρεση καί στίς *Ἐφημεριακές Ἰχνηλασίες* ὁ π. Κωνσταντῖνος Καλλιανός διατυπώνει σκέψεις γύρω ἀπό τήν ἀποδοχή ἢ τήν ἀπόρριψη τῆς ἀγιότητας μέσα στή σύγχρονη οἰκογένεια. Σέ ἕναν αὐτοκράτορα πού ἀναγνωρίστηκε ὡς ἅγιος τουλάχιστον γιά τήν συμβολή του στόν τερματισμό τῆς διαμάχης μέ τόν ἀρειανισμό καί τήν ἐπιβολή τῶν ἀποφάσεων τῶν Συνόδων, τόν Θεοδόσιο τόν Μέγα, ἀφιερώνονται οἱ σελίδες τῆς στήλης *Συναξάριον*. Στή στήλη *Ἐπικοινωνία* φιλοξενοῦνται ἀπόψεις καί σκέψεις ἀναγνωστῶν καί στή *Βιβλιοθήκη τοῦ Ἐφημερίου* τίτλοι νέων ἐκδόσεων πού μᾶς ἐνδιαφέρουν καί πού ἐπιλέγει ὁ κ. Σταῦρος Τερζῆς. Ἀναφορά σέ βιβλία πού λάβαμε θά διαβάσετε στή στήλη *Βιβλιοπαρουσίαση*, πού ἐπιμελεῖται ἡ κ. Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη, ἡ ὁποία συγκέντρωσε καί στό *Μηνολόγιο* ἐνδιαφέρουσες εἰδήσεις.

Ἀλέξανδρος Κατσιάρας,
Διευθυντής Σύνταξης

Ἡ αἰσθητική τῆς Θείας Λατρείας

Τρύφων Τσομπάνης
Λέκτορας Θεολογικῆς Σχολῆς ΑΠΘ

ΣΥΧΝΑ ΛΕΜΕ πώς ἡ Ἐκκλησία ἀσκεῖ, μέσω τῶν εἰκόνων καί τῶν λειτουργικῶν γενικότερα τεχνῶν, μία ἀγωγή στους πιστούς, μία παιδαγωγία ἢ μυσταγωγία μέσω τῶν διαφόρων μορφῶν τέχνης, πού πλαισιώνουν τό τελετουργικό τυπικό καί τή ζωή μας. Αὐτή ἡ ἀγωγή ἔχει νά κάνει μέ ὅ,τι ὀνομάζουμε «αἰσθητική ἀγωγή», πού στόχο ἔχει νά στηρίξει καί νά ὑποβοηθήσει τό ἔργο τοῦ Ποιμένα καί νά συμβάλει, ἐποπτικά, στή διακονία τοῦ μυστηρίου. Ἡ αἰσθητική ὡς ἔννοια ἔχει νά κάνει μέ «τό καλό καί τό ὠραῖο», εἴτε στήν τέχνη καί τήν εἰκαστική θεολογία τῶν εἰκόνων, εἴτε στό λόγο (ποίηση-ὕμνογραφία), εἴτε στή ναοδομία, ἀκόμη καί στόν ἐσωτερικό διάκοσμο τοῦ ναοῦ, πολύ δέ περισσότερο μέ τήν παρουσία τῶν ἀνθρώπων πού ἀποτελοῦν τούς προεστῶτες καί τελετουργοῦς τῆς συνάξεως, ἀλλά καί τό λαό. Ἡ προσευχή τῆς κοινότητος «ἀγίασον Κύριε τούς ἀγαπῶντας τήν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου Σου» δείχνει τήν στάση τῆς ἐκκλησίας ἀπέναντι σέ ὅποιον συμβάλλει θετικά σέ αὐτή τήν διακονία τοῦ πληρώματός της. Ὁ λόγος τοῦ Ντοστογιέφσκι ὅτι «ἡ ὁμορφιά θά σώσει τόν κόσμο», φαντάζει προκλητική ἴσως, ἄν τήν ἀποσυνδέσουμε ἀπό Αὐτόν πού εἶναι «ὁ ὠραῖος κάλλει παρά πάντας βροτούς... ὁ τήν φύσιν ὠραΐσας τοῦ παντός», ἡ δέ εὐχή «εἰς ἀγιογράφον» μᾶς θυμίζει πώς ἡ εἰκόνα κοντά στους ἄλλους στόχους ἔχει καί «τόν ὠραϊσμόν καί τήν φαιδρότητα τῆς ἐκκλησίας». Γιατί τάχα ἡ ναοδομία, οἱ εἰκόνες, ἡ αἰσθητική τῶν σκευῶν καί τῶν ἀμφίων, ὁ λόγος, ἡ ψαλτική τέχνη καί ἡ διδασχά, νά μήν ἔχουν τόν αὐτό στόχο; Νά βοηθήσουν δηλαδή τό λαό, μέσω τῆς ἐποπτείας, νά ὀδηγηθεῖ «εἰς μέτρον ἡλικίας»;

Ἡ λατρεία μας ἔχει τή δική της λογική, τήν ὁποία ὀφείλουμε νά σεβαστοῦμε καί νά τήν ὑπηρετήσουμε πιστά, ἐφ' ὅσον ἐμφανιζόμαστε ὡς οἱ ἐργάτες καί οἱ διάκονοι καί ὄχι ὡς οἱ κύριοι καί ἀποκλειστικοί προεστῶτες, ἔχει ὅμως καί τή δική της αἰσθητική τήν ὁποία ὀφείλουμε νά γνωρίσουμε, νά σπουδάσουμε, νά βιώσουμε, γιατί τελικά ἡ λογική καί ἡ αἰσθητική τῆς λατρείας, εἶναι ἕνας τρόπος ἔκφρασης καί προβολῆς τῆς ἐμπειρίας της ἀνά τούς αἰῶνες, ἀλλά κυρίως τοῦ ἡθους τῶν ἀγίων της. Μέ στεντόρεια φωνή στήν ἐποχή του ὁ ἅγιος Συμεών Θεσσαλονίκης ἔλεγε πώς «τάξις συνέχει πάντα... καί οὐκ ἐστίν ἀκαταστασίας ὁ Θεός, ἀλλά εἰρήνης καί τάξεως. Ὑπερμάχει λοιπόν τῶν ἱερῶν τάξεων, ὡς ἀγαπῶν εὐπρέπειαν οἴκου Κυρίου». Ὅμως θά χρειαζόταν ἴσως ὀλόκληρος τόμος γιά νά περιγραφοῦν τά κακοπαθήματα τῆς λειτουργικῆς τάξεως στά χέρια ὄλων ὄσων ἐμπλεκόμεθα στή θεία λατρεία, κληρικῶν καί λαϊκῶν. Θαρρεῖ κανεῖς πώς ἡ σύγχυση τῆς Βαβέλ θέριψε ἀκόμη πε-

ρισσότερο στις μέρες μας, όπου η αυτόνομη από τὰ ἐκκλησιαστικῶς παραδεδομένα φαντάζει ὡς ἀρετὴ καὶ ἐκσυγχρονισμός. Κάποτε πιστεύαμε πῶς ὁ διακονικὸς ρόλος τῆς τέχνης, μέ τὴν ὅποια μορφή της ὑπάρχει στὴν ἐκκλησία, λειτουργοῦσε ὡς βιβλίο διδαχῆς γιὰ τὸ λαό, καὶ ἡ ἱστορία τῶν ναῶν μας μέ τὴν βοήθεια τῶν χρωμάτων βοηθοῦσε τὴν ψυχολογικὴ κατάσταση τῶν κουρασμένων ἀπὸ τὴ ζωὴ ἀνθρώπων καὶ τοὺς δημιουργοῦσε ἀτμόσφαιρα παραμυθίας, ἀνάμεσα στὶς μορφές τῶν ἁγίων καὶ τῶν μαρτύρων, ὅπου πραγματικὰ ἐξυφαινόταν μία σχέση οὐσιαστικὴ μέ τὴν θριαμβεύουσα Ἐκκλησία ἀλλὰ καὶ τὴν κοινότητα. Ἀπὸ τὴν ταπεινὴ τετραχρωμία, φτάσαμε στὴν ἔγχρωμη πολυτέλεια, εἴτε τῶν ἁγιογραφιῶν, μέ τὰ ἀλληλοσυγκρουόμενα χρώματα, εἴτε τῶν ἀμφίων, εἴτε τῶν σκευῶν. Ἡ καλὴ γνώση τῆς χρήσης, ἀλλὰ καὶ τῶν συμβολισμῶν, ὄλων αὐτῶν τῶν στοιχείων, σίγουρα θὰ μᾶς ἀπέτρεπε ἀπὸ καλλιτεχνικοὺς ἐκβαρβαρισμοὺς καὶ ἐκπερσιτισμοὺς, πού πληγώνουν ὄχι μόνο τὸ ἦθος τῆς λατρείας μας καὶ προκαλοῦν ἕναν λαό, πού ἀπαιτεῖ σύμφωνα μέ τὴν παράδοσή του, ὅλα νὰ γίνονται καὶ νὰ τελοῦνται «μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας».

Ἐχει πολὺ μεγάλη σημασία, γιὰ παράδειγμα, νὰ μαθητεύσουμε στὸν ζωγραφικὸ διάκοσμο τῶν βυζαντινῶν ναῶν καὶ νὰ διαβάσουμε τὰ μηνύματα πού μᾶς στέλλουν ἀπὸ τὸ παρελθόν οἱ εὐλαβεῖς ἁγιογράφοι πού κατέγραφαν ὅ,τι ἔβλεπαν καὶ διέσωζαν, ὄχι μόνο τὸ τί ἀλλὰ καὶ τὸ πῶς τῆς λειτουργικῆς ἐμπειρίας. Γιατί ἄραγε δέν θὰ μπορούσε ἡ χρωματικὴ ἀπόχρωση τῶν ἀμφίων σήμερα νὰ ἔχει τὴν ὁμοιομορφία τῶν συλλειτουργούντων ἱεραρχῶν καὶ πατέρων πού ἱστοροῦνται στὴν κόγχη τοῦ ἱεροῦ βήματος; Γιατί τὰ σκευὴ νὰ μὴ μένουν πιστὰ στὴν παράδοση, ἀφοῦ ἐδῶ καὶ τόσοι αἰῶνες τὸ ἴδιο ἔργο ἐπιτελεῖται, τί εἶναι αὐτὸ πού τὰ παραφορτῶνει μέ τέτοιο φτηνὸ διάκοσμο, πού κανένας Θεὸς δέν θὰ ἐπιθυμοῦσε. Ἡ ἀποψη ὅτι στὸν Θεὸ προσφέρουμε ὅ,τι καλύτερο καὶ πλουσιότερο διαθέτουμε, κατεβάζει τὴ λατρεία μας σὲ πολὺ ἀνθρώπινα μέτρα, μέχρι τοῦ σημείου νὰ χρησιμοποιοῦμε χρυσοκέντητα ἐνδύματα ἀρχοντισσῶν τῆς τουρκοκρατίας γιὰ διακονικὴ στολή (ὑπάρχει σὲ μουσεῖο Μονῆς). Ἄραγε οἱ πατέρες πού ἁγίασαν καὶ εἰκονογραφοῦνται πλέον στοὺς ναοὺς μας, δέν εἶχαν αὐτὸν τὸν ἴδιο σεβασμὸ μέ μᾶς;

Ὅμως τὸ λάθος μας ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν ἀρχή, δηλαδή ἀπὸ τὸ κτίσιμο ἀκόμα ἐνός ναοῦ. Ἐκεῖ φανερώνεται σὲ ὅλο τὸ μεγαλεῖο ἡ τάση μας, ὡς κτιτόρων, νὰ ἀναφωνήσουμε κάποτε τὸ «Νενίκηκά σε Ἰουστινιανέ...».

Δυστυχῶς στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια κτίζονται πολλοὶ ναοί, ἀλλὰ δέν κτίζονται ἐκκλησίες-μνημεῖα, πού νὰ δημιουργοῦν παράδοση καὶ τέχνη· νὰ ἀποκαλύπτουν τὸν πολιτισμὸ τῆς ἐποχῆς τους καὶ τίς δυνατότητες τῶν νεοελλήνων νὰ συνεχίσουν μιὰ παράδοση καὶ νὰ προσθέσουν ἕνα λιθαράκι πού θὰ χαρακτηρίζε τὴν ἐποχὴ τῶν κτιτόρων.

Ἰδίως, ὅταν σὲ πόλεις πού διατηροῦνται βυζαντινὰ μνημεῖα κτίζονται ναοὶ χωρὶς τὴν αἴσθηση τοῦ μέτρου, τότε οἱ συγκρίσεις εἶναι μοιραῖες καὶ ἀποκαρδιωτικές.

Κάθε ἔργο ἀρχιτεκτονικῆς, εἶναι κυρίως ἔργο πού ἐξυπηρετεῖ μιὰ ἀνάγκη· καὶ τούτη ἡ ἀνάγκη εἶναι πού καθορίζει καὶ ἐπηρεάζει καὶ τὴ διάταξή του ἀλλὰ καὶ τὸ οἰκοδομικὸ του πρόγραμμα. Ὁ χριστιανικὸς ναὸς εἶναι Ἐκκλησία, δηλαδή χῶρος

συνάθροισης πιστῶν καί παραμονῆς ἐντός τοῦ ναοῦ, ὄχι ὡς θεατῶν, ἀλλά ὡς ὀργανικῶν μελῶν τῆς λειτουργικῆς πράξης. Ὁ ἀρχαῖος, ἐθνικός, ναός, ἦταν ναός πού ἔπρεπε νά κρατήσῃ τό λαό κοντά του καί γι' αὐτό ἀπέδιδε μεγάλη σημασία στήν ἐξωτερική ἐμφάνιση καί ἔτσι ἐπιβάλλονταν στούς πιστούς, διότι ὅλα τά δρώμενα γίνονταν ἐκτός τοῦ ναοῦ, στόν ὁποῖο ἔμπαινε μόνο τό ἱερατεῖον τῆς ἐποχῆς. Ἀντίθετα ὁ χριστιανικός ναός ἀπέβλεπε στό νά κρατήσῃ τούς πιστούς μέ τήν ἀρχιτεκτονική καί καλλιτεχνική διαμόρφωση τοῦ ἐσωτερικοῦ χώρου. Γι' αὐτό ὁ Φίσερ χαρακτηρίζει τό ναό τῶν ἐθνικῶν ὡς «χτισμένο πρός τά ἔξω» καί τό ναό τῶν χριστιανῶν ὡς «χτισμένο πρός τά ἔσω». Μάρτυρας αὐτῆς τῆς σκέψεως εἶναι ἡ λιτή καί ἀπέριττη, στόν ἐξωτερικό της διάκοσμο, Ἁγία Σοφία τῆς Κωνσταντινούπολης, τῆς ὁποίας ὁμως τό ἐσωτερικό ἔχει μίαν ἀνέλπιστη σέ ὁμορφιά διακόσμηση, ἡ ὁποία ἐντασσόμενη στό λειτουργικό πλαίσιο τῆς Θείας Λατρείας, μετέστρεψε ἕναν ὀλόκληρο λαό τόν 9^ο αἰῶνα στό Χριστιανισμό. Ἐκεῖ λειτούργησε ὁ ὀργανική ἐνότητα ἀρχιτεκτονικοῦ μέτρου καί θείας λατρείας, ἴσως στήν πιό δυναμική ἔκφρασή της.

Μέσα στόν ὀρθόδοξο ναό ἡ διαμόρφωση καί ἡ διάπλαση τοῦ χώρου μαζί μέ τόν ζωγραφικό ἢ ψηφιδωτό διάκοσμο, μᾶς ἀποκαλύπτουν ἕναν κόσμο, πού δέν τόν φανταζόμαστε ἀπ' ἔξω. Ἕνας βασικός λόγος αὐτοῦ τοῦ πράγματος εἶναι ὅτι ἡ ἔκφραση τῆς ψυχικῆς διάθεσης τοῦ πιστοῦ εἶναι νά ζήσει περισσότερο μέ τόν ἐσωτερικό του κόσμο τά τελούμενα ἐντός τοῦ ναοῦ, παρά μέ τόν ἐξωτερικό καί τήν ἐξωτερική λιτότητα θέλει νά ὑπερτονίσει τή σημασία τοῦ περιεχομένου. Ὁ Στρυγκόβσκι ἔλεγε κάτι πολύ ὠραῖο, «πῶς ὁ χριστιανικός ναός ἔκαμε τόν ἐσωτερικό του χώρο φορέα τῆς ιδέας, ὥστε αὐτός κυρίως νά καθορίζει τή μορφή, πού θά πάρει τό ἐξωτερικό περίβλημα τοῦ ναοῦ. Ἄν δηλαδή ὁ ἀρχιτέκτονας τῆς κλασικῆς ἐποχῆς δούλευε τό ἔργο του, ὅπως ὁ γλύπτης τό μάρμαρο, σκαλίζοντάς το ἀπό ἔξω πρός τά μέσα, ὁ βυζαντινός ἀρχιτέκτονας τό δούλευε, ὅπως ὁ ἀγγειοπλάστης τόν πηλό, ἀπό μέσα πρός τά ἔξω. Ὁ πρῶτος ἔδινε στή μορφή ἕνα περιεχόμενο, ὁ δεύτερος στό περιεχόμενο μιά μορφή».

Στίς ὀρθόδοξες κοινότητες τοῦ ἐξωτερικοῦ τά πράγματα εἶναι πιό δύσκολα, γιατί δέν ὑπάρχουν οἱ θεολογικές προϋποθέσεις τῶν ἀρχιτεκτόνων πού θά μπορούσαν νά τούς βοηθήσουν νά δημιουργήσουν κάτι νέο, ἀλλά πού νά μπορεῖ νά ὑπηρετεῖ τή λατρεία καί νά μή δημιουργεῖ προβλήματα. Κυρίως γίνεται μία μίξη στοιχείων πού προσπαθοῦν νά συναγωνιστοῦν ἄλλους ναούς, τόσο ἐξωτερικά, ὅσο καί ἐσωτερικά. Κι ὅταν ἀκόμα, γιά παράδειγμα, χτίσουν μιά τρουλαία βασιλική, ἡ ἐσωτερική διακόσμηση θυμίζει ἄλλο πράγμα, ἀκόμα καί ἡ διάταξη τῶν καθισμάτων κατά τό πρότυπο τῶν ρωμαιοκαθολικῶν ναῶν, πού πρέπει οἱ πιστοί καθήμενοι νά παρακολουθοῦν τά τελούμενα, στερεῖ ἀπό τό ναό ἀλλά καί τούς πιστούς τό πνεῦμα τῆς ἀσκητικῆς διάστασης τῆς λατρείας. Στόν ὀρθόδοξο ναό δέν ὑπῆρχαν ποτέ καθίσματα, ἀλλά στασίδια, γιά νά ὑποστηρίζονται οἱ ἀδύναμοι στόν κόπο τῆς ἀκολουθίας. Στόν ἐλλαδικό χώρο, ὅπου θά περίμενε κανεῖς τά πράγματα νά εἶναι καλύτερα, δυστυχῶς δέν εἶναι. Οἱ λίγες ἐκκλησίες-μνημεῖα πού ἔγιναν, ἄν ἔγιναν, ὑπογραμμίζουν τόν κανόνα πού θέλει τήν ἐπανάληψη καί τήν ἀντιγραφὴ νά βασι-

λεύουν. Ἡ τάση γιὰ τὸ ἔσω ἀνταγωνίζεται τὴν τάση πρὸς τὰ ἔξω. Φτιάχνουμε τούς ναούς καὶ ξοδεύουμε τεράστια ποσὰ γιὰ τὴν ἐξωτερικὴ «καλλιτεχνικὴ» διακόσμηση μὲ πέτρα, τοῦβλα ἀπὸ μάρμαρο πού προσπαθοῦν νὰ μιμηθοῦν ἄγνωστο τί· ἢ γίνονται ἐξωτερικὰ ἐπιχρίσματα μὲ μαρμαρόσκονη καὶ δημιουργοῦμε ἀπομίμηση κυβολίθων, συναγωνιζόμενοι τὴν αἰσθητικὴ τῶν ἐργολάβων τῶν γύρω ἀπὸ τὸ ναὸ πολυκατοικιῶν.

Ἄλλὰ κι ὅταν ἀκόμα βάζουμε κάποιες ἀρχές, κάπου στὸ δρόμο χάνεται τὸ μέτρο. Δηλαδή, δημιουργοῦμε ναούς τεράστιους, γιατί πιστεύουμε πὼς κάποτε πρέπει νὰ χωρέσει μέσα ὁλος ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλης μας.

Παρατηροῦμε σέ μικρὰ χωριά καὶ μικρὲς πόλεις νὰ γίνονται πράγματα πού εἶναι ἀχρείαστα καὶ δὲν ἔχουν καμιὰ λογικὴ νὰ γίνονται σήμερα. Π.χ. νὰ χτίζονται κιβώρια ἐπὶ τῆς Ἀγίας Τραπέζης, νὰ οἰκοδομεῖται σύνθρονο πού δὲν πρόκειται νὰ χρησιμοποιηθεῖ ποτέ, ἢ νὰ γίνεται ἀκριβὸς μαρμαρόγλυπτος ἄμβωνας, ἐνῶ δὲν ὑπάρχει περίπτωση ν' ἀνεβεῖ ποτέ διάκος ἢ ἀναγνώστης ἐπάνω, τὰ δὲ τέμπλα συναγωνίζονται στὸ ὕψος τὰ ἀγιορείτικα ξυλόγλυπτα τοῦ 18ου αἰώνα. Ἔχουμε ναούς πού λόγῳ ὕψους καὶ θέσης, ἔχουν μπαλκόνια πού ἄνετα ὁ πιστὸς μπορεῖ νὰ ἀπολαμβάνει τὸ λιόγευμα στὸ Αἰγαῖο, δηλ. δημιουργεῖ φυγόκεντρες τάσεις.

Ἔχουμε ναούς πού ἀντὶ νὰ οἰκοδομήσουν ἕνα ξεχωριστὸ βαπτιστήριο, ὅπως τὸ ἤθελε ἡ παράδοση, ξαφνικὰ βλέπει κανεὶς στὸ βόρειο κλίτος μιὰ τεράστια μαρμαρινὴ κολυμβήθρα, πού ὄχι μόνον δημιουργεῖ πρόβλημα στή λιτανευτικὴ πορεία τῆς Μικρῆς καὶ Μεγάλης Εἰσόδου, ἀλλὰ καὶ δείχνει ἄγνοια τῆς ἱστορίας τῆς λατρείας μας περὶ τῶν βαπτιστηρίων.

Τὰ νέα ὑλικά κατασκευῆς, ἡ χρῆση μπετόν, ἡ δυσκολία νὰ ὑποτάξουμε τὸν χῶρο, δημιουργεῖ ἀξεπέραστα προβλήματα στὸ ἔργο τῆς ἀγιογράφησης τοῦ ναοῦ. Τεράστιοι τροῦλοι μὲ ἐξέχοντα γεῖσα, ἐπιφάνειες κατακερματισμένες, δείχνουν μερικὲς φορές πὼς ὁ ναοδόμος δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν του ἢ ἀγνοεῖ παντελῶς τὸ ἔργο τοῦ ἀγιογράφου πού θὰ κληθεῖ νὰ δώσει περιεχόμενο στὸ ἔργο του. Τὸν ἀγνοεῖ ἀκόμη καὶ στὰ ὄχι λεῖα καὶ καλὰ ἐπιχρίσματα μὲ ἀποτέλεσμα ὁ ναὸς νὰ θέλει ἀρκετὸ κόπο πρὶν ἀγιογραφηθεῖ, ἢ δὲ χρῆση τοῦ φυσικοῦ φωτός καὶ τοῦ ἡχίου εἶναι ἕνα ἀκόμη πρόβλημα πού στὸ τέλος καλεῖται νὰ τὸ λύσει ὁ ἠλεκτρολόγος ἢ ὁ ἠχοτεχνικός.

Στὴν Εὐρώπη καὶ στήν Ἀμερικὴ ξέρουμε πιά, πὼς ἀπὸ μιὰ ἀρχιτεκτονικὴ πού ὑπηρετοῦσε τὴ λατρεία, περάσαμε στή λατρεία τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ὅπου ὁ ἐπισκέπτης μιᾶς πόλης συγγέει τὸ ναὸ μὲ τὴν ὄπερα. Οἱ ὅποιες Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες χτίστηκαν στήν Ἀμερικὴ, Καναδᾶ, Αὐστραλία, Εὐρώπη, θὰ μπορούσαν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς καλὲς ἀρχιτεκτονικὲς προσπάθειες, πού ὁμως δημιουργοῦν ἕναν ἰδιότυπο «μονοθελητισμό», ὅπου ἡ θέληση τοῦ ἀρχιτέκτονα ἀπορροφᾷ τὴ θέληση καὶ τίς ἀνάγκες τῆς λατρευτικῆς κοινότητας.

Ὅταν δὲν ὑπάρχει γνήσια λειτουργικὴ ζωὴ καὶ δὲν βιώνεται σωστά ἡ παράδοσή μας, εἶναι ἐπόμενο νὰ μὴν ὑπάρχει καὶ ἀληθινὴ τέχνη. Ἡ κάθε τέχνη ἔχει τὸ ἦθος τῆς, τὸ ὁποῖο, συναρτώμενο μὲ τὸ ἦθος τῆς λατρείας, ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ πάρει τὴν παράδοση καὶ ὅλες τίς ἄλλες πολιτιστικὲς «προσχώσεις» καὶ μὲ τὴ μετριοπά-

θεια και σεμνότητα να αναδείξει όχι τον τελετουργό ή τον αρχιτέκτονα, αλλά τα τελούμενα και τον συμβολισμό τους. "Αν τό ήθος της τέχνης και της λατρείας υποταχθεί στο άτομικό γούστο και στην επίδειξη, τότε τό αποτέλεσμα είναι όπισθοδρομηση και καλλιτεχνική έκπτωση. Η παράδοσή μας είναι παράδοση ύψηλης αισθητικής και έλληνοπρεπούς λιτότητας, κάλλους και κλασικής συνέχειας, έλεγε ό σεβαστός δάσκαλός μας αείμνηστος Ίω. Φουντούλης.

Αυτά τά στοιχεία άς είναι ό δάσκαλός μας στό ιερό, καλλιτεχνικό και αρχιτεκτονικό μας γούστο, τό όποίο άν υποτάξουμε μέ ταπείνωση στην έκκλησία και στό ήθος της, τότε έχουμε την έλπίδα να δημιουργήσουμε την παράδοση της έποχής μας.

TINA ME ΛΕΓΟΥΣΙΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΝΑΙ;

15. Ποιά ἡ σημασία τῆς μνείας τῶν «ἀδελφῶν» τοῦ Ἰησοῦ;

Πρεσβ. Κωνσταντίνου Παπαθανασίου, Δρος Θ.,
Ἐφημ. Ἰ.Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Π. Φαλήρου, Ἰ.Μ. Ν. Σμύρνης

Τά ιερά Εὐαγγέλια μνημονεύουν τὴν ὑπαρξὴ «ἀδελφῶν» τοῦ Ἰησοῦ. Χαρακτηριστικὲς εἶναι οἱ ἐξῆς περιπτώσεις: Ἀρχικά, οἱ ἀδελφοὶ του μνημονεύονται ὡς ἓνα ἰδιαίτερο σύνολο ἀνθρώπων, «ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ» (Ἰω. 2,12)· κατὰ τὴ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννη, «οὐδέ γάρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν» (7, 5). Ἐν συνεχείᾳ ἀναφέρονται μαζί μέ τὴ μητέρα του· «ἰδοῦ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοὶ σου ἐστήκασιν ἔξω ζητοῦντές σε ἰδεῖν» (Μτ. 12, 47 πρλ.). Τέλος, μνημονεύονται κατ' ὄνομα, μαζί μέ τίς «ἀδελφές» του, «οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσῆς καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας, καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ» (Μτ. 13,55-56 πρλ.).

Ἡ μνεία αὐτῆ τῶν «ἀδελφῶν» τοῦ Κυρίου, ὅπως καὶ οἱ ὑπόλοιπες τῆς Κ.Δ. (Πράξ. 1,14· Α' Κορ. 9,5· Γαλ. 1,19), ὀδήγησαν ἐκ πρώτης ὄψεως στό συλλογισμό ὅτι ἡ Θεοτόκος Μαρία δέν διαφύλαξε τὴν παρθενία της μετὰ τὴ γέννηση τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ ἀποψη γιὰ ἄλλα φυσικά παιδιὰ τῆς Θεοτόκου, πού ὑποστηρίζουν διάφορες αἰρετικὲς ομάδες, δέν ἀπαντᾶ πουθενά στήν ἀρχαία παράδοση. Ὅσον ἀφορᾷ στό πρόσωπο τῆς Μαρίας μητέρας τοῦ Ἰησοῦ, ἡ Κ.Δ. κατηγορηματικῶς τονίζει ὅτι κατὰ τὴ γέννηση τοῦ Ἰησοῦ ἦταν παρθένος· καὶ δέν ἀπαντοῦν χωρὶα πού νά ὑπονοοῦν κάποια μετέπειτα με-

ταβολή (οὔτε τό Μτ. 1,25 βιβλικῶς ἐρμηνευόμενο). Πρὶν ἀπό τὴ γέννηση τοῦ Κυρίου, ὀνομάζεται γυναίκα τοῦ Ἰωσήφ (Μτ. 1,16.20.25), ἐνῶ μετὰ τὴ γέννηση τοῦ Ἰησοῦ ἀποκαλεῖται μόνο μητέρα τοῦ παιδίου (Μτ. 2,13.14.20.21). Παράλληλα, στή μνεία τῶν «ἀδελφῶν» τοῦ Κυρίου ὀφείλουμε νά γνωρίζουμε ὅτι κατὰ τὴν ἰουδαϊκὴ παράδοση, πού ἐκφράζεται στήν Ἁγία Γραφή, «ἀδέλφια» καλοῦνται συχνά οἱ στενοὶ συγγενεῖς, ὅπως καὶ τὰ ἑτεροθαλῆ ἀδέλφια (ὅπως συμβαίνει καὶ σήμερα), καὶ συνεπῶς ὄχι ἀποκλειστικά τὰ παιδιά τῶν ἰδίων γονέων. Ἀκόμη, στοὺς σημιτικούς λαούς, τό ὄνομα «ἀδελφοί» χρησιμοποιεῖται καὶ μέ μιά εὐρύτερη σημασία πρὸς φίλους.

Γενικῶς, οἱ «ἀδελφοὶ» τοῦ Ἰησοῦ δέν συνεπάγονται τὴ γέννηση ἄλλων παιδιῶν ἀπό τὴ Μαρία, οὔτε βέβαια ὑπάρχει ἄμεση ἢ ἔμμεση ἀναφορά σέ γάμο της μέ τόν Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος παρέμεινε μέ τόν τίτλο τοῦ «μνήστορος» (Μτ. 1,18). Ἀφοῦ λοιπόν ἡ μνεία τῶν «ἀδελφῶν» τοῦ Ἰησοῦ δέν ὑποδηλώνει ἐξ αἵματος ἀδέλφια, πολλοὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας πρόβαλαν τὴν ἀποψη ὅτι τὰ πρόσωπα αὐτὰ θά πρέπει νά ἦταν παιδιά τοῦ Ἰωσήφ ἀπό προηγούμενο γάμο. Ἡ δέ «ἁγία Παρθένος» συντελεῖ μόνο στήν «ἄχραντον κύησιν τοῦ Σωτῆρος», «τό ἐκ τοῦ Θεοῦ οἰκονομηθέν μυστήριον» (Ἐπιφάνιος Κύπρου).

Πίστη και Λατρεία κατά τόν Ἅγιο Πολύκαρπο Σμύρνης

Παναγιώτη Ἱ. Σκαλτσῆ,
Ἄναπλ. Καθηγητῆ Α.Π.Θ.

Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ τοῦ Ἁγίου Πολυκάρο-
που ἐπισκόπου Σμύρνης σημάδεψε
τὴν ἱστορία τῶν μεταποστολικῶν χρόνων.
Ὡς «Totius Asiae princeps» κατά τόν
ἅγιο Ἰερώνυμο¹ φαίνεται ὅτι εἶχε μεγάλο
κῦρος καί ἡγετικό ρόλο στίς Ἐκκλησίες
ὅλης τῆς Ἀσίας. Ἀπό τό μαθητή του τόν
Εἰρηναῖο, ἐπίσκοπο Λουγδούνου, χαρα-
κτηρίζεται ὡς «ὁ μακάριος Πολύκαρ-
πος» πού ἐνεργεῖ «πάντα σύμφωνα ταῖς
Γραφαῖς»². Ὁ ἴδιος τόν θεωρεῖ ἐκφρα-
στή τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος διότι
στήν Ἀσία κατεστάθη «ὑπό τῶν ἀπο-
στόλων»³, ὡς συνεχιστής τοῦ ἔργου τοῦ
Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου⁴, «διδάσκαλος
ἀποστολικός καί προφητικός γενόμενος,
ἐπίσκοπος τῆς ἐν Σμύρνη Ἐκκλησίας»⁵.

Τό κῦρος αὐτό ἔδινε στόν Ἅγιο Πολύ-
καρπο τή δυνατότητα νά ἐμπνέει τό ποι-
μνιό του καί νά παρεμβαίνει σέ διάφορα
ἐκκλησιαστικά ζητήματα πού σχετίζονται
τόσο μέ τήν πίστη, ὅσο καί μέ τή θεία Λα-
τρεία. Χαρακτηριστική εἶναι ἡ στάση του
ἀπέναντι στίς αἰρέσεις τῆς ἐποχῆς του.
Μέ τό ἀποστολικό του φρόνημα, τό κή-
ρυγμα τῆς ἀληθείας καί τό χριστοκεντρι-
κό του βίο ἔκαμε πολλούς ἐκ τῶν αἰρε-
τικῶν νά ἐπιστρέψουν «εἰς τήν Ἐκκλη-
σίαν τοῦ Θεοῦ»⁶. Τόν Μαρκίωνα ιδιαίτε-
ρα μέ τίς γνωστικιστικές ἀντιλήψεις καί
τίς περι δύο θεῶν, τοῦ ἀγαθοῦ καί τοῦ
πονηροῦ, ἀπόψεις του τόν ὀνόμαζε
«πρωτότοκον τοῦ Σατανᾶ»⁷.

Δεύτερο παράδειγμα παρέμβασής του
στά ἐκκλησιαστικά πράγματα εἶναι ἡ
συμβολή του στήν ἀντιμετώπιση τῆς πε-
ρί τοῦ Πάσχα ἔριδας πού ἀπό τόν 2ο αἰ.
ἀπασχολοῦσε τίς τοπικές Ἐκκλησίες. Τό
θέμα αὐτό κατ' ἀρχήν ἦταν ἐάν πρέπει ἢ
ὄχι νά ἐορτάζεται τό Πάσχα⁸. Στή Μ.
Ἀσία οἱ χριστιανοί τό Πάσχα τό ταῦτι-
ζαν μέ τό σταυρικό μόνο θάνατο τοῦ
Κυρίου. Γι' αὐτό καί τό ἐόρταζαν κατά
τό Ἰουδαϊκό ἔθιμο τήν 14ῃ τοῦ μηνός
Νισσάν, ὁποιαδήποτε ἡμέρα καί ἄν ἔπε-
φτε. Ἀντιθέτως στίς ἄλλες Ἐκκλησίες,
Ἀνατολῆς καί Δύσεως, ὡς Πάσχα θεω-
ροῦσαν «τό τῆς τοῦ Κυρίου ἀναστάσεως
ἐπιτελεῖσθαι μυστήριον»⁹ καθ' ἐκάστην
Ἑβδομάδα. Τόνιζαν δέ ιδιαίτερα, «τόν
(ἐορτασμό) τῆς πρώτης Κυριακῆς μετά
τήν πανσέληνον τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας»⁹.

Διαφωνία ὑπῆρχε ἐπίσης καί ὡς πρός
τή νηστεία πρὶν τό Πάσχα· «οἱ μὲν γάρ
οἶονται μίαν ἡμέραν δεῖν αὐτούς νη-
στεύειν, οἱ δέ δύο, οἱ δέ καί πλείονας· οἱ
δέ τεσσαράκοντα ὥρας ἡμερινάς τε καί
νυκτερινάς συμμετροῦσι τήν ἡμέραν
αὐτῶν»¹¹. Γιὰ τή διευθέτηση τοῦ ζητή-
ματος τοῦ Πάσχα ὁ Ἅγιος Πολύκαρπος
μετέβη στή Ρώμη γύρω στό 155, ὅταν
ἐπίσκοπος ἐκεῖ ἦταν ὁ Ἀνίκητος. Κατά
τή συνάντησιν αὐτή συλλειτούργησαν καί
συζήτησαν σχετικά χωρίς νά ὑπάρξει
συμφωνία. Αὐτό ὅμως δέν ἔγινε αἰτία
σύγκρουσης καί διάσπασης. Ἀπεναν-
τιᾶς εἰρήνευσαν καί «ἐκοινωνήσαν

ἑαυτοῖς»¹² σεβόμενοι τίς τοπικές παραδόσεις. «Ἡ διαφωνία δὲ τῆς νηστείας τὴν ὁμόνοιαν τῆς πίστεως συνίστησι»¹³.

Τοὺς ἀγῶνες τοῦ Ἁγίου Πολυκάρπου γιὰ τὴ διατήρηση τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως, τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν ἀλήθεια πού ἐκφράζει ἡ λατρευτικὴ ζωὴ, τοὺς ἐνέπνεε ἡ ἴδια ἡ προσωπικότητά του, ὁ χαρακτήρας τῆς πίστεώς του, τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας πού διακονοῦσε¹⁴ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ὁμολογίας τοῦ Χριστοῦ πού τὸν διέκρινε. Κατὰ τὸν ὕμνογράφο ἀναδείχθηκε «τῶν ἀρετῶν πολυκαρπος φυτεία»¹⁵ καὶ «νόμου καινοῦ στηλογραφία»¹⁶, μέ τὴν ἔννοια ὅτι στὸν ἑαυτό του μέ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ ἦταν ἐγγεγραμμένο τὸ Εὐαγγέλιο.

Ἡ δύναμη ἐπίσης τῆς προσευχῆς ἐνέπνεε ὅλη τὴν πορεία τῆς ζωῆς τοῦ Ἁγίου μέχρι καὶ αὐτὸ τὸ μαρτύριό του. Ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας στὴν Πρὸς Πολύκαρπον Ἐπιστολὴν του προτρέπει τὸν ἐπίσκοπο Σμύρνης νὰ ἔχει ἀκοίμητον πνεῦμα καὶ νὰ σχολάζει στὴν ἀδιάλειπτη προσευχή¹⁷. «Ἴνα μηδὲν σοι λείπη – τοῦ γράφει – καὶ παντός χαρίσματος περισσεύης. Ὁ καιρὸς ἀπαιτεῖ σε εὐχεσθαι»¹⁸. Τίποτε νὰ μὴν κάνεις, τοῦ λέγει, «ἄνευ Θεοῦ γνώμης»¹⁹.

Στὴν Ἐπιστολὴ ἐπίσης πού ὁ Ἅγιος Πολύκαρπος ἔστειλε πρὸς τοὺς Φιλιππησίους φαίνεται ἔντονα τὸ στοιχεῖο τῆς προσευχῆς τόσο τῆς ἀτομικῆς, ὅσο καὶ τῆς κοινῆς, πρότυπα πού κληρονόμησε ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὴν παράδοση τῶν ἀποστόλων²⁰. Συγκεκριμένα συνιστᾶ στους ἀποδέκτες τῆς Ἐπιστολῆς του νὰ ὁμολογοῦν σαρκωθέντα, σταυρωθέντα καὶ ἀναστάντα Χριστό καὶ νὰ μὴν παρασύρονται ἀπὸ ψευδοδιδασκαλίες. Αὐτὸ θὰ τὸ πετύχουν «νήφοντες πρὸς τὰς εὐχάς (Α΄ Πέτρ. 4, 7) καὶ προσκαρτεροῦντες νηστείαις, δεήσεσιν αἰτούμενοι

τὸν παντεπόπτην Θεόν»²¹. Στὸ ἐν λόγω κείμενο διασώζεται καὶ δεῖγμα κοινῆς λειτουργικῆς προσευχῆς, κύριο αἶτημα τῆς ὁποίας εἶναι ἡ εὐχή «ὑπὲρ πάντων τῶν ἁγίων» καὶ ἡ κατὰ προτροπὴν τοῦ Ἁπ. Παύλου (Α΄ Τιμ. 2, 2) εὐχή «ὑπὲρ τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἡγεμόνων»²². Τὸ περιεχόμενο αὐτῆς τῆς εὐχῆς ἀπηχεῖται σὲ μεταγενέστερες λειτουργικῆς εὐχῆς καὶ δὴ καὶ στὰ Δίπτυχα τῆς θείας Λειτουργίας²³.

Ἀνάλογες πληροφορίες περὶ προσευχῆς μᾶς δίδει καὶ τὸ Μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Πολυκάρπου, τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται στὸ μαρτυρικὸ του τέλος καὶ ἀποτελεῖ ἐγκύκλιο Ἐπιστολὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σμύρνης πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Φιλομηλίου τῆς Φρυγίας. Στὸ κείμενο αὐτὸ προβάλλεται ἡ προσευχή ὡς χαρισματικὴ ἐμπειρία καὶ καρπὸς τῆς νέας ἐν Χριστῷ ζωῆς πού βίωνε ὁ Ἅγιος. Πρὶν ἀκριβῶς τὸ μαρτύριό του «σταθεῖς προσήξατο πλήρης ὦν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐπὶ δύο ὥρας»²⁴. Ἀποστέλεσμα αὐτῆς τῆς προσευχῆς ἦταν νὰ μετανοήσουν πολλοί. Ἡ προσευχή εἶναι θαυματουργὸς καὶ ὁδηγεῖ τοὺς ἀνθρώπους στὴ μετάνοια, ἱκανοῦς ἀκόμη καὶ γιὰ τὸ μαρτύριο, ὅπως συνέβη μέ τὸν ἅγιο Πολύκαρπο, ὁ ὁποῖος μέ τὴ ζωντανή θυσία του κατέστη κατὰ τὸν ὕμνογράφο «λογικὸν ἱερεῖον»²⁵ καὶ «ὀλοκαύτωμα τέλειον»²⁶ γιὰ τὸ Χριστό πού τόσο ἀγαποῦσε.

Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ προσευχή, «Κύριε ὁ Θεὸς ὁ Παντοκράτωρ...»²⁷, εἶναι μικρασιατικὴ ἐπισκοπικὴ λειτουργικὴ εὐχή²⁸. Προφανῶς εἶναι ἀτομικὴ, συνδυάζει ὅπως ὅλες οἱ πρωτοχριστιανικῆς προσευχῆς παλαιοδιαθηκικά καὶ καινοδιαθηκικά στοιχεῖα καὶ φαίνεται ὅτι ἐντάσσεται στὰ πλαίσια τῆς θείας Εὐχαριστίας²⁹. Ἡ εὐχαριστιακὴ ἄλλωστε ζωὴ κατὰ τὴν προτροπὴν τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου πρὸς τὸν

Ἅγιο Πολύκαρπο «πυκνότερον συναγωγαί γινέσθωσαν»³⁰ ἦταν τό ἀποκορύφωμα τῆς προσευχῆς. Τήν ἐποχὴ ἐκείνη ἡ θεία Εὐχαριστία τονιζόταν ὡς ἡ σπουδαιότερη προϋπόθεση ἐνότητας ὅλου τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας³¹.

Μέ βάση ὅσα ἀναφέραμε παραπάνω περί προσευχῆς καί περί τῆς συμβολῆς τοῦ Ἁγίου Πολυκάρπου στήν ἀντιμετώπιση ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων κατά τήν μεταποστολική ἐποχὴ διαπιστώνονται τά ἑξῆς: α) Σέ μίαν ἐποχὴ διαμόρφωσης τῆς θείας Λατρείας ὁ ἅγιος Πολύκαρπος διασώζει βιβλικά προσευχητικά πρότυπα πού ἀφοροῦν τόσο τήν κοινή, ὅσο καί τήν ἀτομική προσευχή τῶν χριστιανῶν. β) Καταγράφει ἀρχαίους λειτουργικούς θεσμούς, ὅπως τήν ἑορτή τοῦ Πάσχα καί τήν

πρό αὐτῆς νηστεία, οἱ ὁποῖοι μέχρι σήμε-
ρα ἀποτελοῦν πηγὴ πνευματικῆς ζωῆς καί ἀναγέννησης τοῦ ἀνθρώπου. γ) Ἐμπνέει στοὺς πιστοὺς τήν ἐσχατολογικὴ προοπτικὴ καί τό κατά μίμησιν τοῦ Χριστοῦ μαρτυρικὸ φρόνημα. Ἐναδεικνύει δέ τήν τιμὴ πρὸς τά ἱερά λείψανα καλώντας τοὺς χριστιανούς «κοινωνούς τε καί συμμαθητάς γενέσθαι»³² τῶν μαρτύρων. δ) Προβάλλει τήν ἐνότητα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, μία ἐνότητα πού θεμελιώνεται στή λογικὴ Λατρεία μέ ἀποκορύφωμα τῆ θεία Εὐχαριστία, καί στήν κοινή πίστη στόν «Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τόν σωτήρα τῶν ψυχῶν ἡμῶν καί κυβερνήτην τῶν σωμάτων ἡμῶν καί ποιμένα τῆς κατὰ τήν οἰκουμένην καθολικῆς Ἐκκλησίας»³³.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. De viris illustribus, 17.
2. Εὐσεβίου Καισαρείας, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία* 5, 20, PG 20, 485AB.
3. Εἰρηναίου, *Κατὰ αἰρέσεων* 3, 3, PG 7, 851A.
4. Βλ. Φειδᾶ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Α'*, Ἀθήναι 1994, σσ. 106-107.
5. *Μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Πολυκάρπου* 16, 2, ΒΕΠΕΣ 3 (1955) 25.
6. Εἰρηναίου, ὁ.π., 3, 3, PG 7, 852C.
7. Εἰρηναίου, ὁ.π., 3, 3, PG 7, 853A.
8. Π. Κ. Χρήστου, *Ἑλληνικὴ Πατρολογία. τόμ. Β', Γραμματεία τῆς περιόδου τῶν διωγμῶν*, Θεσσαλονίκη 1978, σ. 441.
9. Εὐσεβίου Καισαρείας, ὁ.π., 5, 24, PG 20, 500A.
10. Π. Κ. Χρήστου, ὁ.π., σ. 440. Βλ. καί Βλ. Φειδᾶ, ὁ.π., σσ. 274-275.
11. Εὐσεβίου Καισαρείας, ὁ.π., 5, 24, PG 20, 501A-504A. Βλ. καί Γ. Βεργωτῆ, *Ἡ νηστεία τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς*, Θεσσαλονίκη 1983, σσ. 9-10.
12. Εὐσεβίου Καισαρείας, ὁ.π., 5, 24, PG 20, 508A.
13. Εὐσεβίου Καισαρείας, ὁ.π., 5, 24, PG 20, 504A. Βλ. καί Π. Ν. Τρεμπέλα, *Ἀρχαί καί χαρακτῆρ τῆς χριστιανικῆς Λατρείας (Συμβολαί εἰς τήν ἱστορίαν τῆς χριστιανικῆς Λατρείας)*, τόμ. Α', Ἀθήναι 1993, σσ. 154-155.
14. Εἰρηναίου, ὁ.π., 3, 3, PG 7, 854B.
15. β' τροπ. δ' ὠδῆς τοῦ Κανόνα τοῦ Ἁγίου.
16. δ' τροπ. α' ὠδῆς τοῦ Κανόνα τοῦ Ἁγίου.
17. PG 5, 861A.
18. PG 5, 864A.
19. PG 5, 865A.
20. Π. Ι. Σκαλτσῆ, *Ἡ παράδοση τῆς κοινῆς καί τῆς κατ' ἰδίαν προσευχῆς, μέ εἰδικὴ ἀναφορά στό Ὁρολόγιον τοῦ Θηρακᾶ*, ἐκδ. Π. Πουρναρᾶ, Θεσσαλονίκη 2008, σσ. 104-123.
21. κεφ. 7, ΒΕΠΕΣ 3 (1955) 17.
22. κεφ. 12, ΒΕΠΕΣ 3 (1955) 20. Βλ. καί Π. Ν. Τρεμπέλα, ὁ.π., σ. 34.
23. Γ. Ν. Φύλια, *Λειτουργικὴ, τόμ. Α'*, ἐκδ. Γρηγόρη, Ἀθήνα 2006, σ. 225.
24. κεφ. 7, ΒΕΠΕΣ 3 (1955) 22-23. Βλ. καί Π. Ν. Τρεμπέλα, ὁ.π., σ. 78.
25. β' τροπ. ἡ ὠδῆς τοῦ Κανόνα τοῦ ἁγίου. Πρβλ. Ρωμ. 12, 1.
26. γ' τροπ. δ' ὠδῆς τοῦ Κανόνα τοῦ ἁγίου.
27. κεφ. 13, ΒΕΠΕΣ 5 (1955) 24-25.
28. Εὐ. Δ. Θεοδώρου, *Μαθήματα Λειτουργικῆς (τεῦχος Α')*, Ἀθήναι 1993, σ. 136.
29. Γ. Ν. Φύλια, ὁ.π., σσ. 225-227.
30. PG 5, 865A.
31. Γ. Φύλια, «Στίς πηγές τῆς εὐχαριστιακῆς ἐνότητας κλήρου καί λαοῦ», *Σύναξη* 50 (Ἀπρ-Ἰούν. 1994) 101-107.
32. *Μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Πολυκάρπου*, κεφ. 17, ΒΕΠΕΣ 3 (1955) 26.
33. *Μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Πολυκάρπου*, κεφ. 19, ΒΕΠΕΣ 3 (1955) 26.

9. Τρόποι κατήχησης (Β')

Ἰ. Ἀλεξάνδρου Καριώτογλου, Δρος Θ.

Ο ΛΟΓΟΣ στή συνέχεια γιά τό τί ἄλλου εἴδους εὐκαιρίες παρέχονται σέ ἕναν ἐργάτη τοῦ Εὐαγγελίου γιά νά κατήχησει καί νά ὑποδείξει τήν «ὁδό τῆς σωτηρίας».

Ἐκτός ἀπό τό λόγο καί τό γραπτό κείμενο πού χρησιμοποίησε ἡ Ἐκκλησία γιά τό σκοπό αὐτό, ἕνα ἄλλο μέσον, γνωστό κι αὐτό ἀπό τούς χρόνους τῆς πρώτης Ἐκκλησίας ἦταν τά σύμβολα καί γενικότερα ἡ τέχνη. Ἀπό τήν ἐποχή τῶν κατακομβῶν, τότε πού ἡ κατήχηση ἀποτελοῦσε γιά τήν Ἐκκλησία στοιχεῖο ζωτικῆς σημασίας, τά σύμβολα βοηθοῦσαν τούς ἀπλούς ἀνθρώπους νά ἀντιληφθοῦν βασικές ἔννοιες τῆς πίστεως καί νά ὁμολογήσουν τήν ἀγάπη τους στόν Χριστό, στούς ἁγίους καί στήν Ἐκκλησία ἀνάμεσα σέ ἕναν κόσμο ἐχθρικό πρὸς αὐτούς. Ταυτόχρονα βοηθοῦσαν ὅσους ἀναζητοῦσαν τήν ἀλήθεια νά τήν προσεγγίσουν μέ ἕναν ἀπλό καί καταληπτό τρόπο. Ἴσως νά μᾶς διαφεύγει μία καθημερινή εἰκόνα πού βλέπουμε στό δρόμο: πολλές φορές παρατηρῶ ἀφρικανούς μετανάστες χριστιανούς, οἱ ὅποιοι θέλοντας νά δείξουν στούς Ἕλληνες, πού τούς φιλοξενοῦν στή χώρα τους, ὅτι κι αὐτοί εἶναι χριστιανοί, φέρουν στό στήθος τους ἐξωτερικά κρεμασμένο ἕναν σταυρό. Πρόκειται ἔμμεσα γιά μία ὁμολογία τῆς χριστιανικῆς τους πίστεως, τήν

ὁποία ἐπιθυμοῦν νά διακηρύξουν μέ τόν τρόπο αὐτό. Τά σύμβολα λοιπόν διαδραμάτισαν καί ἐξακολουθοῦν νά διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στή ζωή τῶν πιστῶν καί γι' αὐτό ἀποτελοῦν ἐργαλεῖα ὁμολογίας τῆς πίστεως καί ταυτόχρονα τρόπο πρόσκλησης ὧσων ἀναζητοῦν τήν ἀλήθεια γιά νά τήν κατανοήσουν καλύτερα. Αὐτό τόν ρόλο παίζει καί ἡ εἰκόνα καί κάθε εἶδους τέχνη γιά τήν Ἐκκλησία καί εἰδικότερα γιά τήν κατήχηση. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ἀναφέρει χαρακτηριστικά: «Ἐάν ἐκ τῶν ἐθνῶν ἔλθῃ τις λέγων σοί, δεῖξόν μοι τήν πίστιν σου, φέρεις αὐτόν εἰς τήν ἐκκλησίαν, ἀναπετάξεις αὐτόν πρὸς τάς τῶν ἁγίων εἰκόνων μορφάς». Θεωρεῖ ὁ ἅγιος αὐτός πατέρας τήν ἱερή τέχνη τῆς ἀγιογραφίας ὡς ἕνα ἀπό τά καλύτερα ἐργαλεῖα κατήχησης καί εἰσαγωγῆς στήν ὀρθόδοξη πίστη. Ἀναφέρει ὁ μέγας θεολόγος Π. Εὐδοκίμωφ ὅτι ὁ νόμος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀπαγόρευε τίς εἰκόνες, ἐπειδή δημιουργοῦσαν κίνδυνο γιά τήν λατρεία τοῦ ἑνός πνευματικοῦ Θεοῦ. Στήν Ἀνατολή ἡ διακοσμική τέχνη τῶν γεωμετρικῶν μορφῶν ἐξέφραζε τό αἶσθημα τοῦ ἀπείρου. Στούς μουσουλμάνους ἀργότερα ἡ ἀνεικονική τέχνη, τά ἀραβουργήματα καί ἡ πολυγωνική διακόσμηση, ἔκαναν πιό ἔντονη τήν ἔννοια τῆς ἀπόλυτης ὑπερβατικότητος τοῦ Θεοῦ.

οὔ. Ἄλλὰ κατὰ τὴν ἀρχὴ τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς ὁ ἴδιος ὁ ἰουδαϊσμός παρουσιάζεται λιγότερο αὐστηρός, ἂν λάβει κανεὶς ὑπόψη τὰ μωσαϊκὰ πού βρέθηκαν σέ συναγωγές τῆς ἐποχῆς αὐτῆς. Ὁ λόγος εἶναι ὅτι, ἀφοῦ στό ἀνθρώπινο ἀμαυρώθηκε ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καί ἡ «ὁμοίωση» μέ τόν Θεό ἔγινε ἀνομοιότητα, μόνον ἡ μορφή τῶν ἀγγέλων μένει καθαρή, ὥστε τὴν ἀναπαράστασή της νά τὴν προστάζει μάλιστα ὁ Θεός, καθὼς ἀναφέρεται στό βιβλίον τῆς Ἐξόδου: «(Οἱ Ἰσραηλίτες) ἐπίσης θά κατασκευάσουν δύο χερουβίμ ἀπὸ χρυσάφι σφυρηλατημένο καί θά τὰ τοποθετήσουν, ἓνα σῶμα μέ τό ἱλαστήριον, στίς δύο ἄκρες του, ἓνα σέ κάθε ἄκρη. Θά ἔχουν ἀνοιχτές τίς φτεροῦγες τους πρός τὰ πάνω, ἔτσι πού νά σκεπάζουν μ' αὐτές τό ἱλαστήριον, καί θά εἶναι τοποθετημένα ἀντικριστά, μέ τὰ πρόσωπα στραμμένα πρός αὐτό. Μέσα στήν κιβωτό θά βάλεις τούς νόμους πού θά σοῦ δώσω καί ἀπὸ πάνω τῆς θά βάλεις τό ἱλαστήριον. Κι ἐγὼ θά σοῦ φανερώνομαι ἐκεῖ πάνω ἀπὸ τό ἱλαστήριον, πάνω ἀπὸ τὴν κιβωτό τοῦ νόμου, ἀνάμεσα στά δύο χερουβίμ. Ἀπὸ ἑκεῖ θά σοῦ μιλάω κάθε φορά πού θά θέλω νά σοῦ δώσω κάποια ἐντολή γιὰ τούς Ἰσραηλίτες». Ἡ θεία αὐτὴ προσταγή ἔχει κεφαλαιώδη σημασία: θέλει νά πεῖ ὅτι ὁ οὐράνιος κόσμος τῶν πνευμάτων μπορεῖ νά βρεῖ τὴν καλλιτεχνικὴ ἔκφρασή του, ἀφοῦ διαθέτει τὴν ἀνθρώπινη μορφή: ἡ Παλαιὰ Διαθήκη μᾶς ἄφησε πάνω στήν Κιβωτό τῆς Διαθήκης τὴ γλυπτὴ εἰκόνα τῶν Χερουβίμ. Ὁ Χριστός ἀπελευθερώνει τούς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρία ὅχι ἀρνητικά, ἀφαιρώντας κάθε εἰκόνα, ἀλλὰ θετικά, ἀποκαλύπτοντας τὴν ἀληθινὴ ἀνθρώπινη εἰκόνα τοῦ Θεοῦ.

Ἄν ἡ θεότητα τοῦ Χριστοῦ μόνη τῆς διαφεύγει κάθε μέσο ἀναπαραστάσεως κι ἂν ἡ ἀνθρώπινη φύση μόνη τῆς χωρισμένη ἀπὸ τό θεῖο, δέν ἔχει πιά καμιὰ σημασία, ἡ ἰδιοφυΐα τῶν Πατέρων τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου διακηρύσσει ὅτι ἡ ἴδια ἡ ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ εἰκόνα τῆς θεότητας. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἀναφέρει «ὁ ἐωρακῶς ἐμέ ἐώρακε τὸν πατέρα». Ἡ εἰκόνα βρίσκει τὴ βιβλικὴ θεμελίωσή της στὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου «κατ' εἰκόνα Θεοῦ», πού μαρτυρεῖ κάποια ἀναλογία θεοῦ καί ἀνθρώπινου καί ἐξηγεῖ τὴν ἔνωση τῶν δύο φύσεων ἐν Χριστῷ. Ὁ Θεός μπορεῖ νά βλέπεται μέσα στό ἀνθρώπινο καί νά ἀνακλᾶται σ' αὐτό σὰν μέσα σέ κάτοπτρο, ἀφοῦ ὁ ἀνθρώπος εἶναι κατ' εἰκόνα του. Ὁ Θεός λαλεῖ τὴν ἀνθρώπινη γλῶσσα, ἔχει καί τὴν ἀνθρώπινη μορφή. Καί βέβαια ἡ καλύτερη εἰκόνα τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ ἀνθρώπος. Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι κατὰ τὴν θεία Λειτουργία ὁ ἱερέας θυμιατίζει τούς πιστοὺς μέ τὸν ἴδιον τρόπο πού θυμιατίζει καί τίς εἰκόνες: ἡ Ἐκκλησία χαιρετίζει ἔτσι τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ μέσα στοὺς ἀνθρώπους.

Κάθε φορά πού μεμονωμένα ἄτομα, ἢ ὀμαδικές προσπάθειες, λόγω ἰδεολογίας ἢ διαφορετικῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων, ἤθελαν νά ἀφανίσουν ἢ νά ταπεινώσουν τὴν ὀρθόδοξη πίστη κατέστρεψαν τίς ἱερές εἰκόνες εἴτε φορητές, εἴτε τίς τοιχογραφίες μέ παρατάσεις τοῦ Κυρίου καί τῶν ἁγίων. Αὐτό ἔγινε ὅχι μόνο κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς ὀθωμανικῆς κατὰκτησης, ἀλλὰ καί κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καί τὴ ρωσικὴ ἐπανάσταση. Ἡ βαρύτερη πρόθεσή τους δέν ἦταν ἀπλᾶ νά καταστρέψουν τὴ χριστιανικὴ τέχνη, ἀλλὰ ἓνα βασικὸ ἐργαλεῖο κατήχησης

πρός τήν ὀρθόδοξη πίστη καί ζωή. Νά φιμώσουν τήν Ἐκκλησία στήν προσπάθεια τῆς νά κατηγήσει τόν ἄνθρωπο στήν κατά Χριστόν ζωή.

Στήν Ἐκκλησία δέν μπορεῖ νά δεχτοῦμε τό ἀξίωμα «ἡ τέχνη γιά τήν τέχνη», ὅπως πολλές φορές ἀκούγεται καί στίς μέρες μας τό χρησιμοποιοῦν συχνά καί γιά τήν ἐκκλησιαστική τέχνη. Ἡ ἀγιογραφία καί τά θρησκευτικά σύμβολα σέ ἓνα κατατείνουν: νά κατηγήσουν τόν πιστό καί τόν ἀναζητητή τῆς ἐν Χριστῷ Ἀλήθειας. Μέ ἄλλη ἀφορμή ἀπό αὐτή, γιά τήν ὁποία κάνουμε λόγο, ὁ ἀββᾶς Κασσιανός ἀναφέρει τά λόγια πού ἄκουσε ἀπό ἓναν ἀσκητή, τόν ἀββᾶ Θεωνᾶ καί μᾶς εἶναι χρήσιμα γιά τήν περίσταση: « Ἡ ἰατρική, γιά παράδειγμα, ἡ χρυσοχοΐα καί οἱ ἄλλες ἐφήμερες

τέχνες δέν ἀσκοῦνται ἐπειδή ἔχουν κατασκευαστεῖ τά ἀπαραίτητα ἐργαλεῖα γι' αὐτές, ἀλλά τά ἐργαλεῖα ἐπινοήθηκαν γιά νά ἐξυπηρετήσουν τήν τέχνη. Αὐτά γίνονται χρήσιμα στούς ἐπιδέξιους, ἐνῶ στά χέρια αὐτῶν πού ἀγνοοῦν τή μέθοδο τῆς παραγωγῆς παραμένουν ἄχρηστα καί χωρίς ἀξία ἀντικείμενα. Τά ἐργαλεῖα πού χρησιμεύουν γιά κάποια συγκεκριμένη ἐργασία εἶναι πολύτιμα σ' αὐτόν πού ξέρει νά τά χρησιμοποιεῖ γιά νά παράγει. Δέν προσφέρουν ὅμως ἀπολύτως τίποτα σ' αὐτόν πού δέν γνωρίζει τό σκοπό γιά τόν ὁποῖο αὐτά προορίζονται, ἀλλά ἱκανοποιεῖται ἀπλά καί μόνο μέ τήν κατοχή τους. Γιατί αὐτός θεωρεῖ ὅτι ὅλη ἡ χρησιμότητά τους ἔγκειται στήν κατοχή τῶν ἐργαλείων καί ὄχι στή χρήση τους».

Είμαστε ήδη αργοπορημένοι

Πρωτ. Ἀντωνίου Πινακούλα,
Ἐφημ. Ἰ.Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Χαλανδρίου, Ἰ. Ἀρχ. Ἀθηνῶν

Α. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1. *Ἡ σημερινή Κυριακή καί τό Εὐαγγέλιο πού ἀκούσαμε*
2. *Σύνδεση μέ τήν προηγούμενη Κυριακή καί ἀναγγελία τοῦ θέματος*

1. Ἀγαπητοί ἀδελφοί, σήμερα, τρίτη Κυριακή τοῦ Τριωδίου, ὀρίστηκε νά θυμόμαστε τήν ἡμέρα τῆς Κρίσεως. Γι' αὐτό κι ἀκούσαμε στό Εὐαγγέλιο τήν παραβολή πού εἶπε ὁ Χριστός, λίγο πρὶν σταυρωθεῖ, στό τελευταῖο κήρυγμά του, γιά τό πῶς θά γίνει αὐτή ἡ κρίση. Πῶς δηλαδή θά ἐμφανιστοῦν μπροστά του ὅλα τά ἔθνη, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, πῶς θά τοὺς ξεχωρίσει, ὅπως χωρίζει ὁ βοσκός τά ἀρνιά ἀπό τά κασίκια, καί τί θά πεῖ σέ αὐτούς πού θά εἶναι στά δεξιά του καί σέ αὐτούς πού θά εἶναι σ' ἀριστερά του.

2. Τήν περασμένη Κυριακή ἀκούσαμε στήν παραβολή τοῦ Ἀσώτου τί σημαίνει νά φύγει κανεῖς μακριά ἀπό τό σπίτι τοῦ Πατέρα καί νά ξαναγυρίσει πάλι. Θυμᾶστε ὅτι ἡ παραβολή τελειώνει μέ τό ἐπεισόδιο ἐκεῖνο πού ὁ μεγαλύτερος γιός, πού δέν εἶχε φύγει ποτέ ἀπό τό σπίτι, ἐρχόμενος ἀπό τά χωράφια, δέν ἤθελε νά συμμετάσχει στό τραπέζι πού γινόταν γιά τόν ἐρχομό τοῦ Ἀσώτου. Καί βγήκε ὁ Πατέρας καί τόν παρακαλοῦσε νά μπεῖ. Ἐκεῖνος δέχτηκε καί μπήκε στό τραπέζι τῆς

Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Σήμερα, ἀντίθετα, ἀκούσαμε ὅτι ὁ Χριστός, ἀπευθυνόμενος σέ ὅσους θά ἔχει ἀριστερά του, θά τοὺς πεῖ: «Φύγετε μακριά ἀπό μένα». Στή σημερινή παραβολή ἔχουμε τήν ἀντίθετη εἰκόνα. «Φύγετε μακριά καί θά πάτε στό μέρος ἐκεῖνο πού ἔχει ἐτοιμαστεῖ γιά τόν Σατανᾶ καί γιά τοὺς ἀνθρώπους του».

Β. ΕΞΗΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1. *Τά δύο λάθη*
2. *Ὁ χρόνος καί ὁ τόπος τοῦ Χριστοῦ*
3. *Γέφυρα πρὸς τό τρίτο μέρος*

Τί ἀκριβῶς συνέβη; Ἀκούσαμε τά λόγια τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους πού ἔβαλε στά ἀριστερά του: «Ἦμουν πεινασμένος, διψασμένος, ἤμουν σέ ἀνάγκη κι ἐσεῖς δέν μέ βοηθήσατε». Κι ἐκεῖνοι τοῦ ἀπάντησαν: «Πότε σέ εἶδαμε καί δέν σέ βοηθήσαμε;» Φαίνεται πῶς οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἔκαναν δύο λάθη πού κάνουν οἱ ἄνθρωποι πάντοτε καί μπορεῖ νά τά κάνομε κι ἐμεῖς τώρα. Ποιό ἦταν τό πρῶτο λάθος; Τό πρῶτο λάθος ἦταν ὅτι περίμεναν νά ἔρθει ὁ Χριστός κάποια συγκεκριμένη μέρα. Τώρα, ἀργότερα, τήν τάδε ἡμερομηνία. Οὔτε τότε, οὔτε τώρα καί οὔτε στό μέλλον θά πάψουν πολλοὶ ἄνθρωποι νά σκέπτονται ἔτσι καί νά ὑπολογίζουν μέ μέρες πότε θά ἔρθει ὁ Χρι-

στός. Κι ἄς μᾶς διαβεβαίωσε ὁ ἴδιος ὅτι αὐτό δέν τό ξέρει κανείς. Αὐτό λοιπόν ἦταν τό πρῶτο λάθος. Μάλιστα ὑπάρχει στό Εὐαγγέλιο μία ἐρώτηση. Τήν κάνουν οἱ Φαρισαῖοι στό Χριστό: «Πότε θά ἔρθει ἡ Βασιλεία;» Καί ἐκεῖνος τούς ἀπαντάει: «Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ δέν ἔρχεται “μετά παρατηρήσεως”». Δέν ἔρχεται μέ τρόπο πού τόν βλέπει κανείς μέ τήν παρατήρηση, σ’ ἓνα συγκεκριμένο σημεῖο. Καί στούς μαθητές εἶπε ὅτι τό γεγονός τῆς Δευτέρας Παρουσίας θά μοιάζει μέ ἀστραπή. Σάν κάτι δηλαδή πού τό βλέπουν ὅλοι. Δέν ὑπάρχει κανένας λόγος νά νοιάζεται κανείς πότε θά ἔρθει ὁ Χριστός. Τό δεύτερο λάθος. Οἱ ἄνθρωποι βρῆκαν πάντοτε διαφορικούς τόπους ὀνομαστούς, ὅπου συνέβησαν μεγάλα γεγονότα μέσα στήν ἱστορία τῶν ἀνθρώπων, κι ἐκεῖ ὑπέθεσαν ὅτι θά ἔρθει ὁ Χριστός στήν Δευτέρα Παρουσία του. Καί τά δύο αὐτά ὁ Χριστός εἶπε ὅτι ἦταν λάθος. Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ δέν ἔρχεται «μετά παρατηρήσεως» καί δέν χρειάζεται κανείς νά σκέπτεται ὅτι θά ἔρθει σέ ἓναν συγκεκριμένο τόπο. Ὅταν θά ἔρθει ἐκεῖνος, ὁ Κύριος τῶν χρόνων καί τῶν τόπων, κανείς μά κανείς ἀπολύτως δέν θά ἔχει τήν ἀμφιβολία ὅτι εἶναι ἐκεῖνος. Δέν χρειάζεται ἐπομένως νά νοιάζεται κανείς γι’ αὐτά τά πράγματα.

2. Φαίνεται λοιπόν πῶς οἱ ἄνθρωποι πού θά τοῦ ποῦν: «Δέν σέ εἶδαμε ποτέ ἄρρωστο, γυμνό, στή φυλακή γιά νά σέ βοηθήσουμε», ὄχι μόνο ἦταν ἄνθρωποι πού περιμέναν τή Δευτέρα Παρουσία τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά φαίνεται ὅτι περιμέναν νά γίνει μία συγκεκριμένη μέρα καί σέ συγκεκριμένο τόπο. Κι ὁ Χριστός εἶπε ὅτι αὐτό εἶναι λάθος. Σωστό εἶναι νά σκέφτεται κανείς διαφορετικά. Νά ξέρει ὅτι ὁ Χριστός ἔχει ἤδη ἔρθει. Ὅτι ὁ Θεός ἔγινε

ἄνθρωπος καί περπάτησε πάνω στή γῆ. Βλέπετε πῶς μιλάει. «Πείνασα καί μοῦ δώσατε νά φάω ἢ δέν μοῦ δώσατε. Δίψασα, ἤμουν γυμνός κ.λπ.». Χρησιμοποιεῖ ῥήματα σέ παρελθοντικό χρόνο. Γιά τόν κάθε ἄνθρωπο πού θέλει νά δεῖ τόν Χριστό, ἤδη ὁ Χριστός ἔχει ἔρθει. Ἔχει πατήσει πάνω στή γῆ. Ὁ Θεός ἔγινε ἄνθρωπος. Κι ὁ καθένας ἀπό ἐμᾶς εἶναι ἤδη ἀργοπορημένος στό νά βρεῖ καί νά συναντήσῃ τόν Χριστό. Ποῦ θά τόν βρεῖ ὁμοῦ; Ὅχι σέ κάποιον συγκεκριμένο τόπο. Ἀλλά στά πρόσωπα τῶν ἀνθρώπων, ἐκείνων πού ἔχουν ἀνάγκη. Τούς διψασμένους, τούς πεινασμένους, ἐννοώντας τόν κάθε ἄνθρωπο πού ἔχει ὅποιοδήποτε εἶδος ἀνάγκης. «Ἐνί τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων». Σέ ἓναν ἀπ’ αὐτούς τούς ἀδελφούς μου πού οἱ ἀνάγκες τόν κατάντησαν «ἐλάχιστο». Τόν ἔφεραν σέ κατάσταση νά μήν αισθάνεται ὅτι ἔχει θέση μέσα στήν κοινωνία τῶν ἀνθρώπων. Καί αὐτό μπορεῖ νά συνέβῃ ἀπό ἀνάγκη ὕλική ἢ πνευματική. Καί οἱ ἄνθρωποι εἶναι συνεχῶς μέσα στήν ἀνάγκη καί τήν ἔλλειψη. Ὁ Χριστός πῆρε τό πρόσωπο τοῦ ἀναγκημένου ἀνθρώπου καί ἔγινε ἀδελφός του. Καί τό ἔδειξε αὐτό ζητώντας τή βοήθεια τῶν ἀνθρώπων ἀπό τότε πού γεννήθηκε. Ψάχνοντας νά βρεῖ ἡ Παναγία μητέρα του τόπο γιά νά τόν γεννήσῃ, φεύγοντας στήν Αἴγυπτο γιά νά γλιτώσῃ τή ζωή του καί μή ἔχοντας τόπο νά γείρει τό κεφάλι του ὅσο ζοῦσε σ’ αὐτό τόν κόσμο. Ἀκόμα κι ὅταν πορεύεται πρὸς τόν Σταυρό θέλει μαζί του τούς μαθητές. Τούς θέλει κοντά του, γιατί ἔχει μεγάλη ἀνάγκη.

3. Ἀγαπητοί ἀδελφοί, ὅταν ἔρθει ὁ Χριστός, θά εἶναι πάρα πολύ εὐκόλο νά ξεχωρίσει τούς ἀνθρώπους. Γιατί θά φαίνεται τόσο καθαρά τί διαφέρει ὁ ἓνας ἀπό τόν

ἄλλο, ὅπως φαίνεται πὼς διαφέρουν τὰ ἄρνια ἀπὸ τὰ κατσίκια, καὶ μάλιστα ἀπὸ μακριά. Στὸ δικαστήριον ἐκεῖνο δὲν θὰ ἀπαγγελοῦν κατηγορίες καὶ κανεῖς δὲν θὰ ἀπολογηθεῖ. Θὰ ἀνακοινωθεῖ μόνο ἡ ἀπόφαση. Τὰ πράγματα θὰ φαίνονται ὅπως εἶναι. Σημασία ἔχει πὼς ἀπὸ τώρα κανεῖς μπορεῖ νὰ μὴ γίνῃ κατσίκι καὶ νὰ εἶναι ἄρνι. Ἐξ ἡμέρας. Αὐτὸ τονίζεται στὸ σημερινὸ Εὐαγγέλιον.

Γ. ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ

1. Ἡ ἀρρώστια μας
2. Τὸ φάρμακον

1. Ἡ ἐρώτηση τῶν καταδικασμένων στὸν Χριστό, ὅπως ἀκούσαμε, θὰ εἶναι: «Πότε σέ εἶδαμε;» Ὅταν ἀκούσαμε σήμερον τὴν παραβολήν, ξαφνιαστήκαμε γι' αὐτὴν τὴν ἄγνοια. Πὼς δηλαδὴ, ψάχνοντας νὰ βροῦν τὴν ἡμέραν τῆς Δευτέρας Παρουσίας, ξέχασαν πὼς ἡ ἡμέρα αὐτὴ εἶναι ἡ στιγμή πού ἡ ἀνάγκη φαίνεται στὰ πρόσωπα τῶν ἀδελφῶν. Ἀντίθετα, ἐμεῖς αὐτὸ τὸ ξέρουμε. Μέσα στὸ μυαλὸν μας ὑπάρχει αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. Ἀλλὰ σημασία δὲν ἔχει ἡ γνώση μας, ἀλλὰ ἐὰν πραγματικὰ ἀνακαλύπτουμε κάθε στιγμή τὴν ἀνάγκη τῶν ἀδελφῶν. Καὶ φαίνεται πὼς δὲν τὴν ἀνακαλύπτουμε. Θεωροῦμε μάλιστα πὼς ἐμεῖς ἔχουμε ἀνάγκες καὶ ὅτι οἱ ἄλλοι δὲν μᾶς καταλαβαίνουν. Αἰσθανόμεστε ὅτι εἴμαστε σωστοὶ ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ἔχουμε ἐλλείψεις. Μὴ βλέποντας τίς ἀνάγκες τῶν ἀδελφῶν, εἴμαστε ἄρρωστοι.

Τὸ περιεχόμενον τῆς ἀρρώστιας μας εἶναι αὐτὸ πού μᾶς ἐμποδίζει νὰ καταλάβουμε τὴν κατάστασίν μας καὶ τὴν κατάστασιν τῶν ἀδελφῶν μας. Ἐναντίον δηλαδὴ νὰ αἰσθανόμεστε γεμάτοι ἐλλείψεις ἔναντι τοῦ Θεοῦ,

αἰσθανόμεστε αὐτάρκειαν, ὅτι δὲν μᾶς λείπει τίποτε. Τὸ ἀποτέλεσμα ποιὸν εἶναι; Ἐκείνη ἡ ἀδιαφοροῦμε γιὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Θυμᾶστε τὸ Φαρισαῖον τῆς πρώτης Κυριακῆς τοῦ Τριωδίου. Αἰσθανόταν ἀνθρώπος τέλειος. Δὲν τοῦ ἔλειπε τίποτα, ζοῦσε στὸν κόσμον τοῦ δημιουργημένου ἐκ τοῦ μηδενός, χωρὶς ἱστορία ἀλλὰ καὶ χωρὶς προοπτικὴν. Δὲν χρειαζόταν νὰ βοηθηθεῖ κάποιον, γιὰτὶ κανέναν δὲν καταλάβαινε. Δὲν εἶχε ἀνάγκες καὶ δὲν ἔβλεπε τίς ἀνάγκες τῶν ἄλλων. Ἦταν ἄρρωστος.

2. Ποιὸν εἶναι τὸ φάρμακον τῆς ἀρρώστιας μας; Διαβάζουμε στὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολήν: «Σήμερον, ἂν ἀκούσετε τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ, μὴ γίνεσθε σκληρόκαρδοι, ὑπακούετε σὲ αὐτὰ πού σᾶς λέει». Καὶ συνεχίζει παρακάτω: «Κάθε μέρα νὰ ἐνθαρρύνετε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ὅσο ἰσχύει τὸ σήμερον, ὥστε νὰ μὴν ἐξαπατήσῃ κανέναν ἀπὸ ἐσᾶς ἡ ἁμαρτία καὶ τὸν κάνει σκληρόκαρδο». Κάθε μέρα νὰ «παρακαλεῖτε» ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ὅσο ἰσχύει τὸ σήμερον. «Ὅσον τὸ σήμερον καλεῖται». Ὅσον τὸ σήμερον ὑπάρχει. Κάτι πού ὑπάρχει μποροῦμε νὰ τὸ ὀνομάσουμε. Κάτι πού ὑπάρχει μᾶς τὸ χάρισε ὁ Θεός. Μᾶς χάρισε αὐτὸν τὸν χρόνον, αὐτὸ τὸ σήμερον. Νὰ «παρακαλεῖτε» ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, μᾶς λέει ὁ Ἀπόστολος, γιὰ νὰ μὴ σᾶς ἐξαπατήσῃ ἡ ἁμαρτία καὶ γίνετε σκληρόκαρδοι.

Λέει τὸ ἴδιον πρᾶγμα μὲ αὐτὸ πού εἶπε ὁ Χριστός στὴν παραβολήν. Γιὰτὶ τὸ νὰ παρακαλεῖ ὁ ἓνας τὸν ἄλλον σημαίνει νὰ τὸν παρηγορεῖ. Καὶ τὸν παρηγορεῖ κανεῖς ὅταν βρισκεται δίπλα του, στὴν ἀνάγκη του. Αὐτὴ τὴν ἀνάγκη πού ζεῖ καὶ αἰσθάνεται ὁ καθένας. Ὅταν ἔχει τοὺς ἄλλους δίπλα του τότε ὁ ἴδιος δὲν θὰ σκληρύνῃ ποτέ. Θὰ μείνῃ πάντοτε ἀνοιχτός μπροστά στὸν Θεόν. Γιὰτὶ θὰ βλέπει τὰ ἔργα τοῦ

Θεοῦ. Θά ξέρει καί θά ἐλπίζει σέ αὐτό πού τόν κάλεσε ὁ Θεός, σ' αὐτό πού τόν προορίζει. Ἐάν ὁμως μείνει μόνος του, μέσα στήν ἀπέραντη μοναξιά του, χωρίς τή δικιά μας παρηγοριά, τότε ὁ ἴδιος θά σκληρυνθεῖ, θά γίνει πέτρα. Δέ θά καταλαβαίνει τί τοῦ λέει ὁ Θεός. Κι ἔτσι μαζί μέ μᾶς, πού ἐπειδή δέν τόν «παρακαλέσαμε», δηλαδή δέν τόν παρηγορήσαμε, θά γίνουμε καί οἱ δύο σκληροί. Θά βρεθοῦμε τότε στά ἀριστερά τοῦ Χριστοῦ καί θά ἀκούσουμε αὐτά πού ἄκουσαν οἱ ἄνθρωποι στό σημερινό Εὐαγγέλιο. Καί ἐνῶ ὁ πατέρας τοῦ Εὐαγγελίου τῆς περασμένης Κυριακῆς παρακαλοῦσε τόν πρεσβύτερο ἀδελφό τοῦ Ἀσώτου νά μπεῖ στό τραπέζι τῆς Βασιλείας του, σήμερα διώχνει μακριά του τούς σκληρόκαρδους. Ὁ Θεός τούς θέλει ὅλους στό τραπέζι του, ἀλλά ἡ καλοσύνη του σκοντάφτει μπροστά στή σκληροκαρδία τῶν ἀνθρώπων. Τούς θέλει κοντά του, ἀλλά ἐκεῖνοι δέν μποροῦν νά σταθοῦν δίπλα σέ κανέναν.

Δ. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

1. Περίληψη τῶν προηγουμένων
2. Προτροπή

1. Ἀγαπητοί ἀδελφοί, ἄς κρατήσουμε λοιπόν ὅτι ὁ Χριστός ἦρθε καί θά ἔρθει πάλι. Θά ἔρθει τότε ὡς βασιλιάς καί θά τό καταλάβουμε ὅλοι καί θά τόν ἀναγνωρίσουμε ὅλοι. Ἀλλά ὁ Χριστός ἤδη ἦρθε, ἦρθε ἀπλά, ταπεινωμένος καί καταφρονεμένος, σάν ἓνας ἀπό μᾶς. Διψασμένος, πεινασμένος, γυμνός, φυλακισμένος, καί ἔτσι ὑπάρχει ἀνάμεσά μας. Μήν ψάχνουμε μέρη νά τόν βροῦμε. Μήν περιμένουμε συγκεκριμένες ἡμερομηνίες ἐρχομοῦ του.

2. Ἐς σπεύσουμε τώρα, ἤδη εἴμαστε ἀργοπορημένοι, νά τόν συναντήσουμε στό πρόσωπο τῶν ἀδελφῶν μας. Ἀκόμα δέν φαινόμεστε ἐξωτερικά ἐάν εἴμαστε ἀρνιά ἢ κατσίκια. Ὁ Θεός μᾶς χάρισε τή δυνατότητα τῆς ἀλλαγῆς ἐδῶ καί τώρα. Ἐς ξεκινήσουμε.

Ἀμήν.

Ἡ πολυδιάσπαση στήν αἵρεση

Ἄρχιμ. Αὐγουστίνου Γ. Μύρου, Δρος Θ.,
Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Σερβίων καί Κοζάνης

ΕΑΝ Η ΕΝΟΤΗΤΑ ἀποτελεῖ κύριο γνώρισμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἡ διάσπαση καί ἡ διαίρεση εἶναι τά πρῶτα καί σημαντικότερα στοιχεῖα πού μᾶς κάνουν νά διερωτώμαστε, ἐάν καί κατά πόσον μία λεγομένη ἐκκλησία ἔχει πραγματική σχέση μέ τήν ἀληθινή Ἐκκλησία, τό Σῶμα τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ.

Ἐμεῖς γνωρίζουμε ἀπό τήν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ, πού μέ ἀκριβεια φυλάγεται στίς Ἅγιες Γραφές καί ἐρμηνεύεται ἀπό τούς ἀγίους πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι ἡ μέν ἐνότητα εἶναι ἔργο τοῦ Χριστοῦ, ἡ δέ διαίρεση ἔργο τοῦ διαβόλου. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός στήν ἀρχιερατική του προσευχή, πρῖν ἀπό τό πάθος, ἀναφέρεται ἐπίμονα στήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας πρότυπο εἶναι ἡ ἐνότητα τῶν Προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος. «Καί ἐγώ τήν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὧσιν ἐν, καθώς ἡμεῖς ἐν ἐσμέν» (Ἰω. 17, 22). Ὁ ἴδιος πάλι εἶχε προειδοποιήσει νωρίτερα τούς μαθητές του ὅτι ἡ διαίρεση στό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ προτεραιότητα στό πρόγραμμα τοῦ Ἀντιχρίστου. «Προσέχετε νά μή σᾶς πλανήσῃ κανεῖς, διότι θά ἐμφανισθοῦν πολλοί πού θά οἰκειοποιηθοῦν τό ὄνομά μου καί θά λέγουν· Ἐγώ εἶμαι ὁ Χριστός. Καί θά

πλανήσουν πολλούς» (Μτθ. 24, 5). Αὐτοί πού θά παρουσιάζονται ὡς Χριστοί θά εἶναι ὄργανα τοῦ Ἀντιχρίστου. Τό ὅτι ἀκόμη θά πλανήσουν πολλούς σημαίνει ὅτι θά τούς ἀποκόψουν ἀπό τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καί θά δημιουργήσουσιν σχίσματα καί αἵρέσεις.

Παρόμοια προειδοποίηση ἀπευθύνει καί ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πρὸς τούς πρεσβυτέρους τῆς Ἐφέσου· «καί ἀπό σᾶς τούς ἴδιους θά ἐμφανισθοῦν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι θά ὑποστηρίζουν διδασκαλίες πού διαστρέφουν τήν ἀλήθεια, γιά νά ἀποσποῦν τούς πιστούς ἀπό τήν Ἐκκλησία καί νά τούς κάνουν ὀπαδούς τους» (Πρξ. 20, 30).

Μέ βάση τήν ἀποκάλυψη αὐτή τοῦ Θεοῦ ὁ ἴδιος Ἀπόστολος προτρέπει τούς χριστιανούς τῆς Ρώμης νά προσέχουν αὐτούς πού εὐθύνονται γιά τίς διαιρέσεις καί ἀντλοῦν τή δύναμή τους ἀπό τόν σατανᾶ. «Σᾶς παρακαλῶ, ἀδελφοί, νά παρακολουθῆτε σάν ἄγρυπνοι φρουροί ἐκείνους πού δημιουργοῦν τίς διαιρέσεις καί τά σκάνδαλα καί πολετεῦνται ἀντίθετα πρὸς τήν ἀποστολική διδασκαλία, τήν ὁποία σεῖς ἐμάθατε... Ὁ Θεός δέ, πού δίνει τήν εἰρήνην, θά συντρίψῃ γρήγορα κάτω ἀπό τά πόδια σας τόν αἴτιον τῶν διαιρέσεων καί σκανδάλων σατανᾶν» (Ρῶ 16,17 & 20).

Οί αίρετικοί εμφανίζονται και αυτοί να είναι υπέρμαχοι τής ενότητας. Όμως άρνούνται να ακολουθήσουν τόν δρόμο πού υπέδειξε ό Χριστός γι' αυτήν· να διατηρήσουν, δηλαδή, τήν ιεραρχημένη δομή τής Έκκλησίας μέ τήν γνήσια αποστολική διαδοχή και τήν άνόθευτη διδασχή του, όπως τά παρέλαβαν και τά παρέδωκαν οί άγιοι. Οί αίρετικοί κάθε παρατάξεως πιστεύουν πώς αυτοί πρώτοι και μόνοι κατανοούν όρθά τίς έντολές του Χριστού για τήν Έκκλησία του. Η δαιμονική αυτή προσωπική τους έπιλογή στήν έρμηνεία τών λόγων του Χριστού, πού άποτελεί και τόν πυρήνα τής αίρέσεως, ένέχει ή ίδια τά σπέρματα τής διαιρέσεως.

Οί αίρετικοί άρνούνται τήν αυθεντία τής Ίεράς Παραδόσεως και δημιουργούν μία νέα, δική τους «παράδοση», άφοϋ ή πίστη τους είναι υποκειμενική. Στήν πραγματικότητα, βέβαια, δέν υποστηρίζουν κάτι έντελώς δικό τους, αλλά αυτό πού έντεχνα τούς υποβάλλει ό Άντίχριστος. Παύουν να σκέπτονται καθοδηγούμενοι άπό τό Άγιο Πνεϋμα και σκέπτονται έμπνεόμενοι άπό τό πονηρό πνεϋμα. Έπηρεασμένοι ακόμη άπό τά πρότυπα του κόσμου, τά έντελώς ξένα πρós τήν Παράδοση τής Έκκλησίας, πείθονται ότι ή Έκκλησία είναι άπλώς ένα σύνολο ανθρώπων, πού έχουν τήν ίδια πίστη. Έπομένως ή ενότητά της μπορεί να έπιτευχθί, εάν ενεργοποιηθούν σ' αυτήν οί λεγόμενοι δημοκρατικοί θεσμοί· εάν δηλαδή συμφωνήσουν μεταξύ τους τά μέλη τής Έκκλησίας. Έπειδή όμως τό κάθε μέλος έχει τή δική του άποψη και έρμηνεία, όταν δέν συμφωνεί μέ τούς υπολοίπους, χωρίζεται άπ' αυτούς και δημιουργεί μία δική του

«έκκλησία». Όταν τά μέλη τής νέας αυτής «έκκλησίας» πολλαπλασιασθούν και κάποια άπό αυτά διαφωνήσουν, κάνουν πάλι τό ίδιο. Αυτή ή τακτική συνεχίζεται άσταμάτητα, όπως ακριβώς συμβαίνει και μέ τήν άμοιβάδα.

Κλασικό παράδειγμα πολυδιάσπασης στήν αίρεση άποτελεί ό Προτεσταντισμός. Οί Προτεστάντες άντέδρασαν στήν άπολυταρχία του Παπισμού και άπέρριψαν τήν Ίερά Παράδοση τής Έκκλησίας. Πίστεψαν ότι θά διατηρούσαν τήν ενότητα θέτοντας ως άρραγές θεμέλιο τήν Άγία Γραφή. Λησμόνησαν όμως ότι ή ενότητα συνδέεται περισσότερο μέ τήν έρμηνεία τής Άγίας Γραφής άπ' ό,τι μέ αυτή τήν ίδια τή Γραφή. Τήν έρμηνεία τήν άφησαν στήν διάθεση του κάθε πιστού. Έτσι άνοιξαν τό κουτί τής Πανδώρας, έδωκαν τήν ευκαρία στον κάθε προτεστάντη να δημιουργήση μία δική του παράδοση και όδήγησαν τόν Προτεσταντισμό στή χασομική άναρχία.

Ό Προτεσταντισμός διαιρέθηκε άπό αυτή τή γέννησή του στα δύο, στή Λουθηρανική έκκλησία και στή Μεταρρυθμισμένη έκκλησία. Πολύ σύντομα σχηματίστηκαν νέες αίρετικές ομάδες, οί όποιες είχαν τίς δικές τους ξεχωριστές άπόψεις για τήν άλήθεια, τή λατρεία και τή ζωή. Οκτώ χρόνια μόλις μετά τό ξεκίνημα τής άποκαλούμενης Μεταρρύθμισης οί διάφορες προτεσταντικές ομάδες είχαν διαιρεθεί σε περισσότερες άπό 280 Όμολογίες. Σήμερα υπάρχουν και δροϋν αυτόνομα περισσότερες άπό 23.000 (είκοσι τρεις χιλιάδες) διαφορετικές προτεσταντικές «έκκλησίες» μόνον στήν Άμερική.

Νομίζω πώς δέν υπάρχει χαρακτηριστικότερο και έκφραστικότερο παράδειγμα,

πού νά δείχνει τό χάος, στό όποιο όδηγεῖ ἡ ἀπομάκρυνση ἀπό τίς δοκιμασμένες θείες δομές, πού μᾶς κληροδότησε ἡ Ἱερά Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας, καί ἡ ἀντικατάστασή τους μέ τίς αἰρετικές αὐτοεφευρημένες ἀντιλήψεις.

Ὅπως σημειώνει σύγχρονος Ὁρθόδοξος ἐρευνητής, εἶναι γεγονός ὅτι «οἱ ψεύτικες ἐκκλησίες στίς ἀμέτρητες προ-

τεσταντικές Ὁμολογίες ὑποδιαιροῦνται σάν τίς ἀμοιβάδες ξανά καί ξανά χωρίς τέλος. Αὐτό ὅμως δέν σημαίνει ὅτι ἡ μία, ἀγία καί ἀληθινή Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δέν ὑπάρχει, ὅπως ἀκριβῶς τό γεγονός τῆς αὐξησης τοῦ ποσοστοῦ τῶν διαζυγίων δέν σημαίνει ὅτι ὁ γάμος δέν εἶναι πλέον ἓνα ἔγκυρο χριστιανικό μυστήριο» (Frank Schaeffer).

Ἄγριότητα ἢ Ἀγιότητα; Σκέψεις γύρω ἀπό τήν ἀποδοχή ἢ τήν ἀπόρριψη τῆς ἀγιότητας μέσα στή σύγχρονη οἰκογένεια

Πρωτ. Κωνσταντίνου Καλλιανού,
Ἐφημ. Ἰ. Ν. Ἁγίου Παντελεήμονος Σκοπέλου Ἰ. Μ. Χαλαΐδος

ΑΡΧΙΚΑ θά ἤθελα νά σημειώσω τά ἐξῆς γύρω ἀπό τό ζητούμενο, πού εἶναι ἡ ἀγιότητα.

Γιά ἕναν ἱερέα, πού συνειδητά συλλαβίζει μιά-μιά τίς λέξεις τῆς Θείας Λειτουργίας, ἀναζητώντας τό σωτηριολογικό μήνυμα καί τόν θεολογικό τους πυρήνα σ' ἐκείνη τή λιτή συλλαβή «Πρόσχωμεν, τά ἅγια τοῖς ἁγίοις», φράση βγαλμένη ἀπό τά σπλάχνα τῆς συνειδητῆς πίστεως καί ἐμπειρίας, αὐτό ἀποτελεῖ καί παραμένει τό βασικό θεμέλιο τῆς αὐτογνωστικῆς πορείας, τήν ὁποία καλούμεθα ὅλοι, λαϊκοί καί κληρικοί, ν' ἀκολουθήσουμε. Γιατί δίχως τήν ἀρετή τῆς αὐτογνωσίας, «τοῦ ὁρᾶν, δηλαδή, τά ἐμά πταίσματα», δέν εἶναι δυνατό νά καταλάβεις τό βαθμό προσέγγισης πρὸς Ἐκεῖνον ἢ Ἐκεῖνου πρὸς ἐμᾶς. Πού σημαίνει ὅτι σοῦ παραχωρεῖ τό δικαίωμα νά Τόν ἀκολουθήσεις: τονίζοντας, μάλιστα, μέ ἔμφαση τήν φράση-κλειδί: «Δεῦτε πρὸς με... (γιατί) ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός καί ἡ ἀλήθεια καί ἡ ζωή» (πρβλ. Ματθ. 11, 28α Ἰω. 14, 6).

Τό πρόβλημα ὡστόσο τῆς ἀποδοχῆς ἢ ὄχι τῆς ἀγιότητος ἀπό μέρους τῶν πιστῶν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐλευθερίας

στήν ὁποία ἔχουμε κληθεῖ ὅλοι στό νά Τόν ἀκολουθήσουμε μέ συνέπεια, ἀταλάντευτη πίστη καί φυσικά μέ ὑπακοή καί ἄκρα ταπεινώση. Κι αὐτό δέν πρέπει νά ὀδηγεῖ σέ ἀκρότητες καί ἀγχωτικές διαστάσεις.

Ὡστόσο, μιά σύγχρονη οἰκογένεια πού ζεῖ μέσα σέ ἔντονους βιορυθμούς καί κάτω ἀπό τίς πιέσεις, τόσο τοῦ χρόνου, ὅσο καί τῶν σφοδρῶν ἐπιθέσεων τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας, ἀσφαλῶς εἶναι πολύ μακρῶς ἀπό τήν κλειστή οἰκογένεια τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν, ὅπου ὑπῆρχε πειθαρχία, ὑπακοή στό θέλημα τοῦ πατέρα καί, προπάντων, θεοσέβεια, σεβασμός, ἀλλά καί μιά ἐκπληκτική συνοχή στόν οἰκογενειακό ἴστό. Αὐτά ὁμως πέρασαν μέ τό χρόνο καί τήν ἐξέλιξη πού ἐμφανίστηκε ἀκόμα καί στά πιό ἀπόμερα χωριά, ἀφοῦ κυρίαρχη φωνή στή ζωή τοῦ «ἐξελιγμένου» ἀνθρώπου εἶναι ἐκείνη ἢ τῆς Τηλοψίας: ἡ ἐπίμονη καί σαγηνευτική φωνή. Μέ τά ὅσα, φυσικά, τήν ἀκολουθοῦν...

Τό ἐρώτημα, λοιπόν, πού πλανᾶται σήμερα εἶναι τό ἐξῆς: Σέ ποιο μέτρο μπορεῖ νά κατορθωθεῖ, νά βιωθεῖ καί νά προσεγγιστεῖ μέσα στή σύγχρονη οἰκο-

γένεια τῶν καιρῶν μας ἢ ἀγιότητα; Γιατί ἐδῶ δέν δίδεται κάποιο εἰδικό συνταγολόγιο, μέ τό ὅποιο εἶναι δυνατή ἡ οἰκειοποίησή της, ἄν προηγουμένως δέν ὑπάρξει ὁ μακρύς, ἐπίπονος κι αἱματηρός δρόμος τῆς ἀσκήσεως, πάντα μέσα στό πλαίσιο τοῦ ἁγιοπνευματικοῦ ἀγῶνα καί τοῦ φωτισμοῦ. Γιατί εἶναι βέβαιο, πῶς σέ ὅλες τίς οικογένειες ὁ σταυρός καί ἡ ἀγωνία συνυπάρχουν μέ τήν ἀδυσώπητη καθημερινότητα. Ὅμως, ἄν ὄλ' αὐτά δέν εἶναι ἐμβαπτισμένα μέσα στό σταυροαναστάσιμο φῶς τῆς πίστεως, πού ὡς βακτηρία, ἐλπίδα καί θεμέλιο διακρατεῖ τόν οικογενειακό βίο, τότε «ἔτι ἔν λείπει» (πρβλ. Λκ. 18, 22). Κι αὐτό τό «ἔν» ἀσφαλῶς εἶναι ἐκεῖνος ὁ πρῶτος βηματισμός πού ὁδηγεῖ «εἰς τά ἅγια». Μόνο πού γιά νά γίνει αὐτό τό πρῶτο βῆμα ἀπαιτεῖται θυσία, αὐταπάρνηση, ἐκκοπή τοῦ ἰδίου θελήματος καί, φυσικά, ἡ θεοφιλῆς ὑπομονή. (Ὅσον ἀφορᾷ στήν τελευταία μέ πικρία κατατίθεται ἡ διαπίστωση, ὅτι πολλὰ ἀνδρόγυνα ἔρχονται σέ διάσταση, μέ ἀποτέλεσμα νά διασπᾶται τό Μέγα Μυστήριό τοῦ Γάμου, ὅπου ὑποσχέθηκαν νά παραμείνουν ἐνωμένοι)!

Στίς μέρες μας, ὅπου ὑπάρχει ἀναμφίβολα κρίση ἀξιῶν, ἡ οικογένεια εἶναι καί αὐτή εὐάλωτη ἀπό τά διάφορα συνθήματα γιά ἀπελευθέρωση, δικαιώματα, σεβασμό τῆς προσωπικότητος κ.ἄ. συναφή. Ὅσοι δέ διαφοροποιοῦνται ἀπό τό συρμό αὐτό, ἔχω τήν ταπεινή γνώμη, πῶς λαμβάνουν ἐπάξια τόν «τῆς δικαιοσύνης στέφανον» (πρβλ. Β' Τιμ. 4, 8.) γιατί ἀγωνίζονται ἐν μέσῳ παγίδων

πολλῶν νά ὑψώσουν τήν οικογένεια πάνω ἀπό τά χαλεπά καί ἀφρίζοντα κύματα τῆς δοκιμασίας καί τοῦ ὑποβιβασμοῦ.

Ἐπίσης τήν τριαντάχρονη καί πλέον ποιμαντική μου ἐμπειρία καταθέτω τά παρακάτω, τά ὅποια δέν ἀποτελοῦν μιᾶ φιλολογική ἐπεξεργασία βιωμάτων, ἀλλά βαθύτερη προσέγγιση τοῦ Μυστηρίου τοῦ οικογενειακοῦ γίγνεσθαι.

Τά Ψυχοσάββατα, ὅταν μαζί μέ τό λιτό τό πιατάκι τά κόλυβα, προσφέρεται στόν ἱερέα τό χαρτί μέ τά ὀνόματα τῶν κεκοιμημένων τῆς κάθε οικογένειας τῆς ἐνορίας, ἀσφαλῶς κανένας δέ μπορεῖ νά διακρίνει ἐμπρός ἀπό τό κάθε ὄνομα τό ἐπίθετο ἅγιος. Γιατί αὐτό μόνο «ὁ καί νεκρῶν καί ζώντων ἐξουσιάζων ὡς Θεός» τό γνωρίζει καλύτερα ἀπό μᾶς. Ὡστόσο, ἐπειδή κι ἐμεῖς ἔχουμε τήν ἐλπίδα, πῶς μέσα στά τόσα ὀνόματα πού ἀκούγονται, ὑπάρχουν καί οἱ ἀφανεῖς, οἱ ἄγνωστοι ἅγιοι, δέν ἀφήνουμε τόν ἱερό χρόνο νά περάσει μέσα στό σκοτάδι τοῦ πένθους καί τῆς ἀπελπισίας, ἀλλά ψάλλουμε: «Μετά τῶν ἁγίων ἀνάπαυσον, Χριστέ, τάς ψυχάς τῶν δούλων σου...». Γιατί πιστεύουμε στόν Ἁγιασμό πού χαρίζει καί γιατί ξέρουμε πῶς μέσα στόν ἱκανό αὐτό ἀριθμό τῶν κεκοιμημένων, τῆ μεγάλη πλειοψηφία τήν κατέχουν γονεῖς, πάπποι, προππάποι... Κομμάτια ἐξάπαντος τῆς οικογένειας ἐκάστου, πού ὁ καθένας λειτούργησε τά τοῦ βίου του πιστῶς καί θεαρέστως, φέροντας τόν βαρύτερο ἢ ἐλαφρότερο σταυρό του. Αὐτόν δηλαδή πού τοῦ δόθηκε νά ἄρει.

Θεοδόσιος ὁ Μέγας*

Ἐπιμέλεια: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ Θεοδόσιος ὁ Α΄ ὁ ἐπικληθεὶς Μέγας, γεννήθηκε στήν Ἰσπανία τό 346 μ.Χ. Ἦταν γόνος μιᾶς διάσημης ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας καί ἀπό τά παιδικά του χρόνια ἔδειξε σημεῖα εὐσέβειας. Διακρίθηκε ὅμως πύ πολὺ στή νεανική του ἡλικία γιά τό θάρρος καί τή γενναιότητά του στίς πολεμικές τέχνες καί στή διοίκηση. Γι' αὐτό ὅταν ὁ νεαρός αὐτοκράτορας τῆς Δύσης Γρατιανός κληρονόμησε καί τό Ἀνατολικό τμήμα τῆς Αὐτοκρατορίας τόν πῆρε κοντά του συνεργάτη καί τόν ὀνόμασε ὑπάτο ἀρχηγό τοῦ στρατοῦ. Ὁ Θεοδόσιος συνέβαλε τά μέγιστα στήν ἀπώθηση τῶν βαρβάρων πού πίεζαν ἀπό κάθε κατεύθυνση τήν ἀχανῆ αὐτοκρατορία. Δίκαια λοιπόν ὁ Γρατιανός τόν ἔστειψε Αὐτοκράτορα τῆς Ἀνατολῆς στή σημαντική πόλη γιά τή θέση της στή διοίκηση τῆς χώρας, πού λεγόταν Σίρμιον, στό κέντρο τῆς Ρωμαϊκῆς Εὐρώπης. Ἡ στέψη ἔγινε στίς 16 Ἰανουαρίου τοῦ 379.

Ὁ Θεοδόσιος ὅμως δέν ἄφησε πίσω του μόνον ἓνα σημαντικό πολιτικό ἔργο γιά τό ὁποῖο κέρδισε τόν τίτλο «Μέγας». Τό ἐκκλησιαστικό ἔργο του εἶναι πράγματι τεράστιο, γιατί αὐτός ἀπεφάσισε νά τερματισθεῖ πιά ἡ διαμάχη μέ

τόν ἀρειανισμό, ἔκανε νά θριαμβεύσουν οἱ τελικές θεολογικές διατυπώσεις τῶν Καππαδοκῶν Πατέρων καί ἐπέβαλε ὀριστικά τήν διδασκαλία τῆς Α΄ ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, συστήσας καί τήν Β΄ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύνοδο τοῦ 381, πού διακήρυξε τήν θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Οἱ ἀποφάσεις τῶν Συνόδων ἐφαρμόστηκαν αὐστηρά. Οἱ παγανιστικές θρησκείες τέθηκαν ἐκτός νόμου. Ἡ αὐτοκρατορία γινόταν ἐπίσημα πιά χριστιανική καί ἔτσι τό ἔργον τοῦ Μεγάλου Θεοδοσίου ἔστειψε πραγματικά καί παγίωσε τό ἔργο τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου.

Ὁ Μέγας Θεοδόσιος ἦταν πρότυπο ἡγεμόνα, πλήρης εὐσεβείας καί δικαιοσύνης καί εἶχε τό χάρισμα τῆς ταπεινώσεως καί τῆς συνεχοῦς μετάνοιας ὅσο κανεῖς ἀπό ὅλους τοὺς βασιλεῖς τοῦ Βυζαντίου πού ἀκολούθησαν. Ὅμως ὅπως κάθε ἄνθρωπος εἶχε ἓνα μεγάλο ἐλάττωμα, τό ὁποῖο ἀναγνώριζε καί ἔναντι τοῦ ὁποῖου μαχόταν μέ ὄπλο τήν ταπεινώση. Δύο περιστατικά τῆς ζωῆς του μιλοῦν γι' αὐτό.

Ἦταν στά 387 πού ἀποφάσισε νά τιμωρήσει αὐστηρά, μέ ποινή αἵματος, τοὺς κατοίκους τῆς μεγάλης Θεουπόλεως Ἀντιόχειας. Οἱ Ἀντιοχειανοὶ εἶχαν

* Ἀπό τό βιβλίον τοῦ Γεωργίου Ε. Πιπεράκη «Ἰσπανικό Ὁρθόδοξο Συναξάρι», ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήνα 2003^α, σσ. 23-26.

έξεγερθεῖ καί εἶχαν καταρρίψει ὅλους τοὺς ἀνδριάντες πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορα καί τῆς συζύγου του Πλακίλλας. Ἡ αὐτοκράτειρα ἦ ἴδια ἀλλὰ καί ὁ Πατριάρχης τῆς πόλεως Φλαβιανὸς συμπαραστατούμενοι ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς τῆς περιοχῆς ἰκέτευσαν τὸν Ἄνακτα νά φανεῖ σπλαγγνικός καί νά τοὺς συγχωρήσει. Πράγματι, ὁ Θεοδόσιος, ἄξιος τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστιανοῦ, ἄλλαξε ἀπόφαση καί συγχώρησε τοὺς φταίχτες.

Τὸ ἄλλο γεγονός εἶναι πολὺ πιὸ σοβαρό. Ὅταν στὰ 390 ὁ Θεοδόσιος ἔγινε καὶ αὐτοκράτορας τῆς Δύσεως καί ἐγκαταστάθηκε στὴν Αὐλὴ του στὰ Μεδιόλανα (τὸ σημερινὸ Μιλάνο τῆς Ἰταλίας), τιμώρησε μὲ πολὺ αὐστηρὸ τρόπο μιὰ ἐξέγερση τῶν Θεσσαλονικέων δίνοντας διαταγὴ νά θανατώσουν πολλές χιλιάδες ἀτόμων στό ἀμφιθέατρο τῆς Πόλης. Ὁ θυμὸς πού χαρακτηρίζε τὸν Θεοδόσιο ἦταν τόσο μεγάλος καί δέν κάμφθηκε ἀπὸ τίς μεσολαβητικὲς παρακλήσεις τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου πού κατεῖχε τότε τὸν ἐπισκοπικὸ θρόνο τοῦ Μιλάνου.

Μετά ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἔγκλημα, ὅταν ὁ βασιλιάς θέλησε νά μπεῖ στὸν Μητροπολιτικὸ νὰ ὁ γενναῖος ἐπίσκοπος στάθηκε στὴν θύρα του καί ἀπαγόρευσε τὴν εἴσοδο στὸν αὐτοκράτορα. Ὅλοι περιμέναν τὸ ξέσπασμα τοῦ γνωστοῦ πάθους τοῦ Θεοδοσίου, τοῦ θυμοῦ. Ὅμως ὁ Θεοδόσιος ὑπάκουσε ταπεινά, ζήτησε ἔνδακρος συγγνώμη καί συγκλονισμένος καί ταπεινωμένος ἐπέστρεψε στὰ Ἄνακτορα. Ἐκτέλεσε ὅλο τὸν κανόνα τῆς μετανοίας πού τοῦ ἔβαλε ὁ ἐπίσκοπός του, καί ὅταν τὸ ἐπιτίμιο συμπληρώθηκε, ὁ βασιλιάς τοῦ κόσμου τούτου, ἐμφανίστηκε στὴν Ἐκκλησία, σάν ἓνας κοινὸς ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος, ντυμένος

μ' ἓναν ἀπλό χιτῶνα, χωρὶς κανένα διακριτικὸ τοῦ ἀξιωματός του καί ἄκουσε τὴ συγχωρητικὴ εὐχή. Καρπὸς τῆς μετανοίας του, πού παραδειγματίσε ὅλο τὸ λαὸ του, ἦταν ἓνας νόμος πού ἔλεγε πὼς κανεὶς καταδικασμένος σὲ θάνατο δέν θά ἐκτελεῖτο ἂν δέν περνοῦσαν 30 μέρες ἀπὸ τὴ λήψη τῆς καταδικαστικῆς ἀπόφασης.

Τόση ἦταν ἡ μετάνοια καί ἡ ταπεινώση τοῦ Θεοδοσίου, ὥστε ὁ Κύριος εὐδόκησε νά τοῦ δωρήσει τὸ χάρισμα τοῦ νά κάνει θαύματα. Διηγοῦνται οἱ βιογράφοι του, ὅτι κατὰ τὴν διάρκεια ἑνὸς προσκυνήματός του στὰ Ἱεροσόλυμα ὁ αὐτοκράτορας ἐμφανίστηκε ντυμένος σάν ἀπλὸς κοινὸς ἄνθρωπος καί πλησιάζοντας στίς θύρες τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως προσευχόταν. Τότε, ὦ τοῦ θαύματος, οἱ πόρτες ἀνοιξαν μόνες τους διάπλατα καί ὁ ναὸς ἄστραφτε στό φῶς μὲ ἀναμμένα τὰ πολυέλαια καί τὰ κεριὰ ὅπως στίς γιορτινὲς μέρες. Ὁ Κύριος ὑποδεχόταν μὲ βασιλικὲς τιμές τὸν ταπεινὸ αὐτοκράτορα καί δούλο Του.

Ὁ Θεοδόσιος εἶχε ἀντιγράψει μὲ τὸ χέρι του ὅλο τὸ Εὐαγγέλιο καί διάβαζε ἀπὸ αὐτὸ κάθε μέρα ἀπαραίτητα. Ἐλεγε συχνά πὼς χαίρόταν περισσότερο πού ἦταν μέλος τῆς Ἐκκλησίας παρά πού ἦταν βασιλιάς ὅλης τῆς γῆς.

Ἔτσι πέρασαν 16 ἔτη εὐσεβοῦς βασιλείας. Ὁ Θεοδόσιος σκόρπισε παντοῦ, σ' ὅλο τὸ ρωμαϊκὸ κόσμο τὴν Ἀλήθεια, τὴν Εἰρήνη, τὴν Ἀγνότητα τῶν ἡθῶν.

Τὸ 395 στίς 17 Ἰανουαρίου ὁ ἐπίγειος βασιλιάς παραδίδει τὴν ψυχὴ του στὸν Οὐράνιο Βασιλιά καί Κύριό του. Ἦταν 60 ἐτῶν. Τὸ λείψανό του μεταφέρθηκε ἀπὸ τὸ Μιλάνο στὴν Κωνσταντινούπολη ὅπου καί τάφηκε μὲ μεγάλες τιμές.

Ἐπιμέλεια: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

Ἀξιότιμε κ. Διευθυντά,

Στά πλαίσια τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Ἀγίου Μοδέστου, 16 Δεκεμβρίου, ἐπισκεφθήκαμε γιὰ ἄλλη μιὰ χρονιά τὰ ποιμνιοστάσια τῶν κτηνοτρόφων τῆς Ἑνορίας μας γιὰ νά τά εὐλογήσουμε.

Ἡ χαρά μας καί ἡ συγκίνηση ἦταν μεγάλη, ὅταν διαβάζαμε τίς σχετικές εὐχές καί βλέπαμε νά μᾶς πλησιάζουν τά νεογέννητα ἀρνάκια καί νά μασοῦν τά ράσα μας καί μέ τό βέλασμά τους νά ψάχνουν νά βροῦν τίς μάνες τους, πού ἀπό ἔνστικτο δέν ἀργοῦσαν νά τίς βροῦν, ἀφοῦ κι ἐκεῖνες ἔτρεχαν κοντά τους γιὰ νά τά θηλάσουν. Ἦταν μιὰ εἰκόνα αὐτή πού μόνο ὅσοι τήν ἀντικρῶνουν, δέν μποροῦν, παρά νά προβοῦν σέ δοξολογία πρὸς τόν Θεόν πού τόσο σοφά καί θαυμαστά τά ἔχει πλασμένα.

Εὐλογήσαμε τό ἄλας πού εἶναι τόσο ἀπαραίτητο καί γιὰ τήν ζωή τῶν ἀλόγων ζώων, μέ τά παρακάτω λόγια τῆς εὐχῆς:

«Ὁ Θεός, ὁ Θεός ἡμῶν, ὁ παραγενόμενος ἐν Ἱεριχώ ἐπὶ Ἑλισσαίου τοῦ Προφήτου, καί τά βλαβερά ὕδατα ἄλατι θεραπεύσας, αὐτός εὐλόγησον τό ἄλας τοῦτο, καί μετάβαλε αὐτό εἰς θυσίαν ἀγαλλιᾶσεως. Σύ γάρ εἶ ὁ Θεός ἡμῶν καί σοί τήν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καί τῷ Υἱῷ καί τῷ Ἀγίῳ Πνεύματι, νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν». Καί ἀκολούθησε ἡ εὐλόγηση τῆς ποιμνῆς:

«Δέσποτα Κύριε, ὁ Θεός ἡμῶν, ὁ ἐξουσίαν ἔχων πάσης κτίσεως, σοῦ δεόμεθα, καί σέ παρακαλοῦμεν· ὡς ἠλόγησας καί ἐπλήθυνας τὰ ποιμνία τοῦ Πατριάρχου Ἀβραάμ καί Ἰακώβ, εὐλόγησον καί τήν Ποίμνην τῶν κτηνῶν τούτων τοῦ δούλου σου.... τάδε... καί πλήθυνον καί ἐνδυνάμωσον αὐτήν καί ποιήσον αὐτήν εἰς χιλιάδας καί ρῦσαι ταύτην ἐκ τῆς καταδυναστείας τοῦ διαβόλου καί τῶν ἀλλοφύλων, καί πάσης ἐπιβουλῆς ἐχθρῶν, καί αὔρας θανατικῆς καί λοιμικῆς νόσου. Περιφρούρησον αὐτήν δι' ἁγίων Ἀγγέλων σου, πᾶσαν ἀσθένεια, πάντα φθόνον καί πειρασμόν φαρμακείας καί γοητείας ἐξ ἐνεργείας ἐπερχομένης τοῦ διαβόλου, ἀποδιώκων ἐξ αὐτῆς. Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία...».

Ἄς μὴ μᾶς σκανδαλίζει τό γεγονός ὅτι οἱ Πατριάρχες Ἀβραάμ καί Ἰακώβ ἦταν πλούσιοι κι ἄς μὴν δικαιολογοῦνται οἱ πλούσιοι ἀπ' αὐτό τό παράδειγμα, γιατί τοὺς ὑπηρέτες (δούλους) πού εἶχαν στή δούλεψη δέν τοὺς εἶχαν ξένους μέ τή σημερινή μορφή τῶν ἐργατῶν, ἀλλά τοὺς εἶχαν ὡς παιδιά τους. Ἔτσι δικαιολογεῖται τό γεγονός πού ὁ Ἀβραάμ ἔστειλε τό «δοῦλο» Ἐλιέζερ γιὰ νά βρεῖ νύμφη γιὰ τόν υἱό του Ἰσαάκ. Πολλά πράγματα τά βλέπουμε μέ τά δικά μας θολά μάτια καί δέ θέλουμε ν' ἀκούσουμε τό δοῦλος τοῦ Θεοῦ καί ὄχι ἀκριβῶς ὅπως εἶναι στήν πραγματικότητα.

Ἄν οἱ ἐπιχειρηματίες εἶχαν τούς ἐργάτες ὡς παιδιά τους καί ἀδελφία καί μοίραζαν ἐξ ἴσου τά ἀγαθά πού παρήγαγε ἡ ἐπιχείρησή τους σέ ὅλους τούς ἐργαζομένους, τότε δέν θά ἐπαναστατοῦσαν οἱ ἐργάτες ἐναντίον τους.

Αὐτά πού βλέπουν τά μάτια μας στήν ἐποχή μας, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀδικίας καί τῆς πλεονεξίας πού τά θέλουμε ὅλα δικά μας. Κάτι πρέπει ν' ἀλλάξει. Τό «εἶχαν ἅπαντα κοινά» πρέπει νά εἶναι ὁ σκοπός τῆς Χριστιανικῆς Ὁρθόδοξης Κοινότητας. Γένοιτο!...

Ἱερεὺς Ἡλίας Κοινός,

Ἐφημέριος Ἱ.Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου
Ροδίτου Κοζάνης

Ἀξιότιμε κ. Διευθυντά,

Μέ ἓνα ρηξικέλευθο κείμενο οὐσίας (Πρός τό Λαό, Νοέμβριος 2010), ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μιλάει στά παιδιά της μέ τή γλῶσσα τῆς Εὐθύνης, τῆς Ἀλήθειας καί τῆς Ἀγάπης γιά τή σύγχρονη κρίση, τά αἷτια πού τήν προκάλεσαν, τίς δυνάμεις ἢ ἀδυναμίες, τίς σκοπιμότητες καί ἰδιοτελῆ συμφέροντα πού τήν συντηροῦν καί γιά τόν τρόπο ἀντιμετώπισής της πρό ὄφελος τοῦ λαοῦ στό σύνολό του. Τό κείμενο ἐξετάζει ὄχι μόνο τίς ἐπί μέρους ἐξωτερικές μορφές τῆς κρίσης, ἀλλά κυρίως προχωρεῖ στήν ἀναζήτηση τῆς θεμελίωσής της, μέ στόχευση τήν ἀλλαγὴ τῶν θεμελιῶν σέ προσωπικό, κοινωνικό, γιατί ὄχι καί σέ ἐπίπεδο συστήματος, γιά νά ὑπάρξει ἔτσι βásiμη ἐλπίδα στήν ὀλοκληρωμένη ἀντιμετώπισή της καί ὄχι ἐπαναφορά της ἀπό ἄλλη ὁδó. Συναντῶνται στό Συνοδικό Κείμενο θέσεις πού χρήζουν ἰδιαίτερης προσοχῆς καί

μελέτης, πού μποροῦν νά ἀποτελέσουν ἐργαλεῖο σκέψης γιά μία παραπέρα ὀλική μεταμόρφωση καί παλλαϊκὴ ἐλπίδα μέ οἰκουμενικά-παγκόσμια χαρακτηριστικά. Ὡστόσο αὐτά εἶναι πραγματοποιημένα κατ' ἀρχὴν στό παραμελημένο ὡς σήμερα κύτταρο τῆς Ἐκκλησίας, τήν Ἐνορία, ὄχι μόνο ὡς Ναó καί τῶν ἐν αὐτῷ λειτουργικῶν τελουμένων, ἀλλά ὡς κοινωνία προσώπων μέ χαρακτηριστικά συγκοινωνούντων δοχείων, ὡς δυναμικὴ προέκταση στήν κοινωνία τῶν ἐν τῷ Ναῷ λειτουργικῶν τελουμένων.

Ἡ οἰκονομικὴ κρίση δέν εἶναι πρόβλημα πού δέν ἔχει λύση καί γι' αὐτό δέν πρέπει νά φοβίζεται, οὔτε νά ἀδρανοποιεῖ τό λαό [...].

Ἴσως μία ἀπό τίς πιό σκανδαλώδεις αἰτίες τῆς σύγχρονης δαιδαλώδους καί πολύμορφης κρίσης, εἶναι καί ὁ αὐτοπεριορισμός τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ λόγου στό Ναó καί μόνο, ἡ ἄρνηση τῆς ἐξόδου του στήν κοινωνία, ὄχι βέβαια μέ τή μορφή «φιλοπτωχικῶν σχημάτων» ἀλλά μέ ἀξιώσεις προάσπισης τῆς ἐργασίας, τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης καί μέ ἀπόδοση τῆς ὑπεραξίας τῆς ἐργασίας στό λαό καί ὄχι στήν πλουτοκρατία, τήν ὑπεράσπιση τῆς ἀξιοπρέπειας τοῦ κάθε ἀνθρώπινου προσώπου ὡς μοναδικῆς καί ἀναντικατάστατης ἀξίας μέ μετοχὴ στήν αἰωνιότητα, καί κατ' ἐπέκταση τήν ἄρνηση τῆς ἰδεολογικῆς-φιλοσοφικῆς θεμελίωσης τῶν κοινωνικῶν συστημάτων, πού παράγουν ἀνισότητες, ἀναπνοή τους εἶναι ἡ κλοπὴ τῆς ἐργασίας καί πού χωρὶς αὐτά δέν μποροῦν νά ὑπάρξουν.

π. Κωνσταντῖνος Ἰ. Κώστας,
παπαδάσκαλος

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ

Ἐπιμέλεια: Σταῦρος Τερζῆς

- Ἁγίου Νικολάου Βελιμίροβιτς, *Πνευματικό ἡμερολόγιο. Ὁ πρόλογος τῆς Ὀχρίδας. Βίοι Ἁγίων, Ὕμνοι, Στοχασμοί καί Ὀμιλίες γιά κάθε ἡμέρα τοῦ χρόνου. Τόμος 1. Ἰανουάριος*, ἐκδ. ᾿Αθως, Ἀθήνα 2009.
- Ἁγίου Νικολάου Βελιμίροβιτς, *Καιρός μετανοίας. Ἀπό τήν Κυριακή τοῦ Τελώνου καί Φαρισαίου ὡς τήν Μεγάλη Παρασκευή*, (μτφρ. Πέτρου Μπότση), ἐκδ. Π. Μπότση, Ἀθήνα 2010.
- Γρηγορίου ἱερομονάχου, *Ἡ παραβολή τοῦ ἀσώτου υἱοῦ: Σχόλια ὑπό τό φῶς τῶν ἁγίων Πατέρων*, ἐκδ. Ἰ. Κουτλουμουσιανόν Κελλίον ᾿Αγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, ᾿Αγιον Ὅρος 2010.
- Γρινιεζάκη Μακάριου (ἀρχιμ.), *Ἡ δύναμη τῆς συγγνώμης. Κένωση καί φιλανθρωπία στίς ἀνθρώπινες σχέσεις*, ἐκδ. Ἐν Πλῶ, Ἀθήνα 2010.
- Ζουρνατζόγλου Νικολάου, *Κείμενα- ἐπιστολές Γέροντος Παΐσιου τοῦ ᾿Αγιορείτου 1924-1994*, ἐκδ. ᾿Αγιοτόκος Καππαδοκία, Θεσσαλονίκη 2009.
- Θερμοῦ Βασιλείου (ιερέως), *Ὁ ἔρωτας τοῦ ἀπόλυτου*, ἐκδ. ᾿Αρμός, Ἀθήνα 2010.
- Καλιονάκη Ἰωάννου, *Εἰς Βασιλεία εἰσερχόμεθα τῶν οὐρανῶν. Ἡ τέχνη, ἡ θεολογία, ἡ Συμβολική καί ἡ Συγκριτική τοῦ Ὁρθοδόξου χριστιανικοῦ Ναοῦ*, ἐκδ. ᾿Αρμός, Ἀθήνα 2010.
- Λαρίου- Δρεττάκη Μαρίας, *Ἡ γυναίκα σέ σχέση μέ τόν ἄνδρα κατά τόν ἱερό Χρυσόστομο*, ἐκδ. Μαΐστρος, Ἀθήνα 2010.
- Μούρ Λάζαρου (ἀρχιμ.), *Ὁ ᾿Αγιος Σεραφεῖμ τοῦ Σαρώφ. Πνευματική βιογραφία*, ἐκδ. ᾿Αθως, Ἀθήνα 2010.
- Μπότση Πέτρου, *Μάρτυρες τοῦ Βορρᾶ Α΄*, ἐκδ. Π. Μπότση, Ἀθήνα 2010.
- Μωυσέως ᾿Αγιορείτου (μοναχοῦ), *Ἡ ἀγιότητα εἶναι κατορθωτή σήμερα;* ἐκδ. Τῆνος, Ἀθήνα 2010.
- Ὅσιου Ἰγνατίου Μπριανστάνινωφ, *Ἔργα Δ΄. Τά Πνεύματα*, (μτφρ. Πέτρου Μπότση), ἐκδ. Π. Μπότση, Ἀθήνα 2010.
- Συλλογικό ἔργο, *Τό φῶς τῆς ψυχῆς, ἡ συνείδηση*, ἐκδ. Ἐτοιμασία. Ἱερά Μονή ᾿Αγ. Ἰωάννη Προδρόμου Καρέα, Ἀθήνα 2010.
- Φάρου Φιλόθεου (ιερέως), *Ἡ διαχείριση τῆς ἀγάπης*, ἐκδ. ᾿Αρμός, Ἀθήνα 2010.
- Χριστοδούλου (Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος), *Ἔργα. Μηνύματα Ποιμαντικῆς Εὐθύνης 1974-1998 & 1998-2008*, ἐκδ. Π. Κυριακίδη, Ἀθήνα 2010.

Ἐπιμέλεια: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΑΝ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ, καθηγη-
τού ΑΠΘ: *Υπόμνημα - Γνώμη για τό ιστο-
ρικοκανονικό και διοικητικό καθεστός τῆς
Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίου Διονυσίου Ὀλύμπου
στό παρελθόν και στό παρόν*. Δήμος Λιτο-
χώρου 2010. Σειρά: Μελέτες και Ἔρευ-
νες. Συμβολή στό χρονίζον πρόβλημα τῆς
ἀντιπαλότητας τῆς Ἱ. Μονῆς και τοῦ Δή-
μου Λιτοχώρου.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΜΟΝΑΧΗΣ, Καθηγουμένης
Ἱ. Μ. Ὁσίου Ἐφραίμ: *Ὁ Ὁσιος Γέρων
Πορφύριος, Ἡ ἀγαπῶσα καρδιά*, Ἐκδό-
σεις Ἐφραιμιᾶς, Ἱ. Γ. Κοινοβιακῆς Μονῆς
Ὁσίου Ἐφραίμ τοῦ Σύρου, Κονταριώτισ-
σα Κατερίνης. Μέ διήγηση γλαφυρή ἢ Γε-
ρόντισσα Αἰκατερίνα καταθέτει ὅσα ἄ-
κουσε, εἶδε και ψηλάφισε κατά τήν μα-
κρόχρονη πορεία τῆς πνευματικῆς τῆς
ἀναστροφῆς μέ τόν Γέροντα Πορφύριο.

ΑΡΧΙΜ. ΤΙΜΟΘΕΟΥ Κ. ΚΙΛΙΦΗ: *Πορεία για
τά θεία ὕψη*, Ἀθήνα 2009. Κείμενα για τήν
ἀνθρώπινη πάλη μέ τήν σύγχρονη ζωή και
τίς υπερβάσεις πρός τό θεῖο αἰώνιο ὕψος.

ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ: *Αἰώνιοι δρόμοι ζωῆς και
ψυχῆς*. Ἀθήνα 2009. Πνευματικές ἀναζη-
τήσεις σέ ποιητικό στίχο και διάθεση.

ΣΤΑΘΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ, ἐκπαιδευτι-
κοῦ: *Ἀρχιμ. Τιμόθεος Κιλίφης, ἕνας φωτι-
σμένος κληρικός*, τ. 2^{ος}, Ἀθήνα 2010. Με-
λέτη για τή ζωή, τή δράση και τό πνευμα-
τικό ἔργο τοῦ π. Τιμοθέου.

ΑΡΧΙΜ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΚΑΡΑΜΠΕΛΑ: *«Μι-
κρή συμβολή στην κατανόηση τῆς Δ'*

Οἰκουμενικῆς Συνόδου», Ἀθήνα 2010. Συ-
νοπτική ἀναφορά σέ ἕναν ἀπό τούς μεγα-
λύτερους σταθμούς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς
Ἱστορίας.

ΠΡΩΤ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΑΝΑΣΤ. ΖΩΓΡΑΦΟΥ,
ἐκπαιδευτικοῦ: *Κηρύγματα Ἀληθείας και
ζωῆς. Οἱ ἑορτές μας, οἱ ἅγιοί μας*, Νοέμ-
βριος, Ἀθήνα 2010. Ἐρμηνευτικά και ποι-
μαντικά κείμενα σέ σχέση μέ τό Ἡμερολό-
γιο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας κατά μήνα,
και στόν τόμο αὐτό ὁ μήνας Νοέμβριος.

ΘΟΔΩΡΗ ΒΛΑΧΟΔΗΜΗΤΡΗ: *Κείμενα σκέψης
και προβληματισμοῦ*. Ἐκδόσεις Σήμερα
και Αὔριο, Ἀθήνα 2010. Δοκίμια για τή δι-
καιοσύνη, τήν ἑλληνική παιδεία και τή συμ-
βολή τῆς στόν εὐρωπαϊκό και τόν παγκό-
σμιο πολιτισμό, τήν ποίηση, τήν κριτική και
ἄλλα ἰδιαίτερος σημαντικά κείμενα, μέ
πρόλογο τοῦ καθ. Ἀνδρέα Παναγόπουλου.

ΜΠΑΡΜΠΑΡΑ ΛΗ ΣΛΗΜΑΝ: *Θεραπεύοντας
τίς πληγές τοῦ χωρισμοῦ*. Μέ κείμενα τῶν
Χριστίνας Βάγια, π. Ἀντωνίου Καλλιγέρη,
Ἡλία Λιαμῆ. Μτφρ. Πολυξένη Τσαλίκη-
Κιόσογλου. Ἐκδόσεις Ἀκρίτας, σειρά Γά-
μος - Οἰκογένεια, ἀρ. 14. Ἀθήνα 2010.
Ἕνα ἐγχειρίδιο για ζευγάρια μέ προβλή-
ματα σχέσεων πρῖν και μετά τό διαζῦγιο
ἀλλά και για ζευγάρια πού σκέπτονται τό
γάμο. Ἕνα σύντομο ἀλλά και πολύ περιε-
κτικό κείμενο πίστης, ἀγάπης, ὑπομονῆς
και συνειδητῆς προσπάθειας ἐξισορρόπη-
σης σέ καταστάσεις συχνά ἐπαναλαμβα-
νόμενες στην ἐποχή μας.

* Λόγω τῆς πληθώρας τῶν ἐντύπων πού λαμβάνομε ὑποχρεούμεθα νά ἀναφέρομε ὀρισμένα
περιληπτικῶς, ὥστε νά γνωστοποιοῦμε στούς ἀποστολεῖς τήν παραλαβή τους.

Ἐπιμέλεια: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

● Κατά τή διάρκεια τῆς Γ' Γενικῆς Ἱερατικῆς Συνάξεως τοῦ τρέχοντος ἔτους, στή Ἰ. Μ. Δημητριάδος, κεντρικός ὁμιλητής ἦταν ὁ ἐκπαιδευτικός καί συγγραφέας κ. Κων. Γανωτῆς μέ θέμα «Ἄφηνερός, Πατέρας τῆς Ἐνορίας». Μεταξύ ἄλλων ὁ ὁμιλητής τόνισε ὅτι «Ἄ κόσμος περιορίζει τόν ἱερό Κλῆρο στόν κοινωνικό τομέα καί ἔτσι τόν ὑποβιβάζει στό ἐπίπεδο τῶν κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ κράτους, ἐνώ ἡ διακονία τοῦ Ἱερέως εἶναι ἀσύγκριτα ὑψηλότερη. Ἐχει σκοπό νά μεταμορφώσει τόν κόσμο διά τοῦ Βαπτίσματος, τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων καί τῆς Θ. Λειτουργίας, μέσῳ τῶν ὁποίων ὁ Θεός γίνεται ψηλαφητός... Γι' αὐτό ὁ Ἱερέας εἶναι Πατέρας μέσα στόν κόσμο καί ὄχι διδάσκαλος. Εἶναι ὁ κατεξοχήν εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότη-
τας γιατί προσφέρει χειροπιαστή μετάβαση ἀπό τόν θάνατο στή ζωή... Δέν ἀπαντᾷ μόνο στό σωτηριολογικό πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά μάχεται τήν ἰδεοκρατία, τίς διαφορές κοσμοθεωρίες πού ἔστρωσαν τούς δρόμους τῆς γῆς μέ πτώματα, στή διάρκεια τῆς ἱστορίας...».

● Ἄγωνίζεται χρόνια γιά νά ἀφυπνίσει συνειδήσεις, σχετικά μέ τό ἐγκλημα πού συντελεῖται στά Οἰνόφυτα, στή Θήβα, στή Βάγια, ἀλλά καί στήν Τανάγρα, στόν Αὐλών, τό Δῆλεσι, τόν Ὄρωπό, τό Χαλκούτσι. Γιά νά διεκδικήσουν ὄλοι μαζί, μέ μία φωνή, τό δικαίωμα σέ καθαρό πόσιμο νερό, σέ καθαρά τρόφιμα, σέ καθαρό περιβάλλον. Μέ λεβεντιά καί πάθος ὁ τριανταεπταετής Ἱερέας Ἰωάννης Οἰκονομίδης προασπίζεται τό αὐτονόητο! Τό δικαίωμα στή ζωή. Ἐδῶ καί χρόνια εἶναι ὁ ἀνθρώπος, πού μαζί μέ τόν χημικό Θανάση Παντελόγλου συνέβαλαν στήν ἀνάδειξη τοῦ μεγαλύτερου οἰκολογικοῦ ἐγκλήματος, πού ἔχει ποτέ ἀνακαλυφθεῖ στήν Ἑλλάδα καί στήν Εὐρώπη. Συνέβαλαν στήν ἀναγνώριση τῆς τοξικῆς ρύπανσης τοῦ ὑδροφορέα τῆς περιοχῆς μέ τό καρκινογόνο ἐξασθενές χρώμιο καί ἄλλα ἐπικίνδυνα βαρέα μέταλλα. Ἐκανε αὐτοσκοπό του νά πείσει τήν Πολιτεία νά ἀναλάβει μία σοβαρή ἐκστρατεία διάσωσης τῆς περιοχῆς καί τοῦ πληθυσμοῦ, ἀπό ἀγάπη καί ἐνδιαφέρον γιά ὅτι συλλογικό καί πολύτιμο, ὅπως τό ἀγαθό τῆς ζωῆς σέ ἕνα καθαρό περιβάλλον.

● Μετά τήν πρωτοχρονιάτικη Θ. Λειτουργία καί τή Δοξολογία στήν Ἐνορία τοῦ Ἁγίου Διονυσίου Βελβεντοῦ, τά παιδιά τῆς Ἐνορίας πραγματοποίησαν καί φέτος τό παραδοσιακό ἔθιμο τῶν «βασιλιάδων». Πρῶτα ψάλλουν τά πρωτοχρονιάτικα κάλαντα στόν παπά μέσα στό Ναό, πού τά εὐλογεῖ ἀπό τήν Ὡραία Πύλη καί μετά τά λένε στά σπίτια τῆς Ἐνορίας. Μέ τήν ἐπιστροφή τῶν παιδιῶν στό Ἀρχοντα-

ρίκι, ὁ παπάς διαβάζει καί μοιράζει τή βασιλόπιτα μέ τό φλουρί καί ἡ ἐνοριακή κοινότητα παραθέτει στά παιδιά τράπεζα φαγητοῦ, ψητό κρέας καί λουκάνικα. Τό φλουρί φέτος ἔπεσε συνολικά στήν ομάδα τῶν παιδιῶν.

● Ὁ π. Θωμᾶς Τσώης, ἐφημέριος τοῦ Ἱ.Ν. Ἁγίου Ἀνδρέα Ἐνοριασίων, ἐκμεταλλεύεται ἀκόμα καί τήν νύκτα καί χωρίς φόβο καί πάθος χτυπάει τήν πόρτα ἐπιχειρηματιῶν νυχτερινῶν κέντρων ἀλλά καί καλλιτεχνῶν, συλλέγοντας τροφίμα καί χρήματα γιά τό φιλόπτωχο ταμεῖο τῆς Ἐνορίας του. «Δέν θεωρῶ πῶς κάνω κάτι κακό. Ἔχω κουπόνια ἐράνου ἀγάπης καί τά μοιράζω, ὅπως κάνω καί τήν ἡμέρα. Δέν ἔχει σημασία ἡ ὥρα ἀλλά τό ἔργο».

● Σέ σύσκεψη πού πραγματοποιήθηκε στό Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ, στήν ὁποία ἔλαβαν μέρος ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σερρῶν κ. Θεολόγος, ὁ Ὑπουργός Πολιτισμοῦ κ. Π. Γερούλανος καί ἄλλοι ὑπηρεσιακοί παράγοντες, ἀποφασίσθηκε ἡ ἐκπόνηση ἀρχιτεκτονικῶν καί ἄλλων σχετικῶν μελετῶν, συμφώνων πρὸς τίς προδιαγραφές καί τίς ἀπαιτήσεις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας, ὥστε νά ὑπάρξει χρηματοδότηση ἀναστηλώσεως τῆς βυζαντινῆς ἱστορικῆς Ἱ.Μ. Τιμίου Προδρόμου Σερρῶν, τῆς ὁποίας μία ὀλόκληρη πτέρυγα καταστράφηκε τόν Δεκέμβριο τοῦ 2010 ἀπό πυρκαϊά. Ἡ ἐκπόνηση αὐτή ἀποτελεῖ προτεραιότητα γιά τήν ἔνταξη τοῦ ἔργου στό πρόγραμμα ΕΣΠΑ γιά τόν πολιτισμό. Ἡ ἐν λόγω Ἱ. Μονή, μνημεῖο τοῦ 13ου αἰ., ἐξαιρετικῆς τέχνης μνημεῖο, ὅπου μόνασε μετά τήν Ἀλωση καί πέθανε ὁ Πατριάρχης Γεννάδιος Σχολάριος, μετά ἀπό ἀλλεπάλληλες καταστροφές ἄρχισε νά ἀνακαινίζεται ὅταν ἐγκαταστάθηκε ἐκεῖ τό 1986 γυναικεῖα Ἀδελφότητα. Μέ ἀπόφαση, ἐξάλλου, τῆς Δ.Ι.Σ. ἀποφασίσθηκε μία πρώτη οικονομική ἐνίσχυση 30.000 €.

● Μέ ὁμόφωνη ἀπόφασή του τό Δημοτικό Συμβούλιο τοῦ Δήμου Νέας Φιλαδέλφειας, κατόπιν προτάσεως τοῦ Δημάρχου κ. Σταύρου Κόντου, ἀνακήρυξε στίς 13.12.10 Πολιοῦχο καί Προστάτιδα τῆς Πόλεως τήν Θαυματουργή Εἰκόνα τῆς Παναγίας Ὁδηγήτριας ἀπό τά Βρύουλα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς ἐπονομαζόμενης «Βουρλιώτισσα». Ἐπίσημη ἡμέρα ἐορτῆς εἶναι ἡ πρώτη Κυριακή κάθε Ὀκτωβρίου.

● Στίς 19.12.10 πραγματοποιήθηκαν στόν Ἄλιμο τά θυρανοίξια τοῦ Ἱ. Ν. τῆς Παναγίας Μυρτιδιωτίσσης μέ τήν παρουσία τῶν Μητροπολιτῶν Κυθήρων κ. Σεραφεῖμ καί Ν. Σμύρνης κ. Συμεών. Ὁ Ναός θεμελιώθηκε τό 1986 ἀπό τόν Μητροπολίτη Κυθήρων κυρό Ἰάκωβο καί κατόπιν ἀπό τόν Μητροπολίτη Ν. Σμύρνης κυρό Ἀγαθάγγελο σέ χῶρο πού προέβλεπε τό καταστατικό τοῦ Οἰκοδομικοῦ Συνεταιρισμοῦ Κυθηρίων Ἁλίμου. Ἡ λειτουργία τῆς νέας Ἐνορίας ἄρχισε τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1995 μέ τήν πρώτη Θ. Λειτουργία στόν ὑπόγειο Ἱ. Ναό.

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ ΤΕΛΟΣ
Τακ. Γραφείο Κ.Σ.Μ.Π.Λ.Θ.
Αριθμός Άδειας 10

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1856/2004 ΚΕΜΠΑ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ 2355

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.)
Ίω. Γενναδίου 14 115-21 Άθήναι
Τηλ. 210-72.72.253. Fax: 210-72.72.251
ISSN 1105-7203